

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

CANISTERAPIE V MATEŘSKÉ ŠKOLE

CANISTHERAPY IN KINDERGARTEN

Bc. Jitka Mačenková

Vedoucí práce: PhDr. Hana Sotáková, Ph.D.

Studijní program: Pedagogika předškolního věku

Studijní obor: N PPP 20

2024

Odevzdáním této diplomové práce na téma Canisterapie v mateřské škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 4. 2024

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí práce PhDr. Hana Sotáková, Ph.D. za vstřícnost, cenné a podnětné připomínky a rady. Také bych ráda vyjádřila díky rodině za jejich trpělivost a podporu ve studiu.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá otázkou, jakým způsobem je možné zařadit canisterapeutické aktivity pro zdravé děti do programu mateřské školy. Cílem teoretické části bylo popsat specifika vývoje předškolního věku v různých rovinách. Charakterizovat základní pojmy z oboru canisterapie a zmínit obecná pravidla zajišťující bezpečné a hygienické prostředí. Výzkumné šetření probíhalo u dvou různých věkových skupin. Z výzkumu vyplývají rozdíly ve zkušenostech, v reakcích na živé zvíře a v rozvoji vztahů. Rozdílné reakce a prožitky poukazují na potřebu zohlednění věkových specifik při plánování terapeutických aktivit. V průběhu práce byly sledovány přínosy canisterapie na rozvoj dětí v souladu s cíli a výstupy ve vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. K řešení byly použity metody zúčastněného pozorování, rozhovorů a akčního výzkumu. Ověření probíhalo formou realizace připravených canisterapeutických aktivit s následným vyhodnocením cílů a dosažených kompetencí. Výsledky studie naznačují pozitivní vliv canisterapie na celkový rozvoj dětí a podporu schopnosti učení a získávání dovedností v různých oblastech. Tato práce přináší pohled na využití canisterapie jako efektivního nástroje ve vzdělávacím prostředí.

KLÍČOVÁ SLOVA

canisterapie, děti, vztahy, aktivity, zvíře, fenka

ABSTRACT

This thesis focuses on the question of inclusion of canistherapy activities for healthy children into the program of kindergardens. The aim of the theoretical part was to describe the specifics of the development of pre-school age on different levels, characterise of the basic terms from the field of canistherapy and note the general rules ensuring the safety and hygienic environment.

The research took place focusing on two different age groups. The research shows differences in the levels of knowledge, reactions to a live animal and the development of relationships. Different reactions and experiences further show the need of inclusion of all specifics of different ages when planning the therapeutical activities. During the research there were identified the benefits of canistherapy within the development of children in line with the aims and outcomes of the educational program for pre-school education. To carry out the experiment, the methods of observation, interviews and active research were applied. The verification took place through the realisation of prepared canistherapy activities with the following evaluation of goals and achieved competencies. The results show positive effect of canistherapies on the entire development of children and the support of the learning skills and ability to obtain skills in different fields. This thesis brings an insight into the use of canistherapy as an effective tool in education.

KEYWORDS

canistherapy, children, relationships, activities, animal, bitch

Obsah

ÚVOD	9
I. Teoretická část	9
1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	11
1.1 Vývoj poznávacích procesů.....	11
1.2 Motorický vývoj	12
1.3 Kresba.....	12
1.4 Sociálně – emoční vývoj, hra	13
2 SHRUTÍ VÝVOJE PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ	15
2.1 Dvouleté děti.....	15
2.2 Předškolní děti od 3 – 6 let	16
3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ..	17
4 CANISTERAPIE	19
4.1 Obecné cíle terapie	19
4.2 Zooterapie.....	19
4.3 Canisterapie	20
4.3.1 Vznik canisterapie	20
4.3.2 Co je canisterapie.....	21
4.3.3 Cíle canisterapie	22
4.3.4 Metody a formy canisterapie	23
4.3.5 Formy a techniky canisterapie	25
4.3.6 Pes vhodný ke canisterapii	26
4.3.7 Osoby v canisterapii	29
4.4 Canisterapie v předškolním vzdělávání.....	30
4.4.1 Role pedagoga v canisterapii.....	31

4.5 Legislativa a hygiena	31
II. Praktická část	33
5 EMPIRICKÁ ČÁST.....	33
5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	33
6 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	34
6.1 Charakteristika významného výzkumu	34
6.1.1 Dětská skupina.....	34
6.2 Případová studie	35
6.2.1 Canisterapeutická organizace	35
6.2.2 Učitelky a paní zástupkyně z mateřské školy.....	36
6.3 Rozhovory s pedagožkami mateřské školy	37
6.3.1 Rozhovor se zástupkyní mateřské školy.....	37
6.3.2 Shrnutí rozhovoru s paní zástupkyní	38
6.3.3 Rozhovor s třídní učitelkou ze třídy Soviček	39
6.3.4 Shrnutí rozhovoru paní učitelky ze třídy Soviček – starší děti.....	40
6.3.5 Rozhovor s třídní učitelkou ze třídy Včelek.....	41
6.3.6 Shrnutí rozhovoru paní učitelky ze třídy Včelek – mladší děti	42
6.3.7 Shody a rozdíly v rozhovorech.....	43
6.4 Pozorování dětí, prvotní reakce na fenky	43
6.4.1 Pozorování v průběhu adaptace	43
6.4.2 Záznam pozorování	45
6.4.3 Období adaptace pokračuje	47
6.5 Vyhodnocení pozorování v období adaptace.....	48
6.6 Akční výzkum, realizace canisterapeutických aktivit	50
6.6.1 Realizace canisterapeutických aktivit, skupina pětiletých dětí	52

6.6.2 Popis realizace jednotlivých aktivit	53
7 CELKOVÉ SHRnutí ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ	58
DISKUZE	60
Seznam příloh	66

ÚVOD

I. Teoretická část

V předškolním vzdělávání dochází stále k mnoha proměnám a inovacím. Hledáme nové cesty, učíme děti aktivně objevovat svět, rozvíjet jejich gramotnost a manuální zručnost. Aktivita v předškolním vzdělávání jsou daleko pestřejší, než jsem zde popsala a jistě se budou i nadále měnit v souvislosti s životem kolem nás. Jedním z nových přístupů rozvíjení dovedností u dětí předškolního věku je i canisterapie, kterou jsem si vybrala pro výzkumné šetření v rámci své práce. Zajímalo mě, zda a jakým způsobem je možné zařadit canisterapeutické aktivity pro zdravé děti do programu mateřské školy. To, že mě jako téma napadli právě psi, není náhodné. Již několik let se věnuji chovu zlatých retrívrů. Je to velmi klidné a společenské plemeno, vhodné k dětem. Ztotožňuji se s obecně známou myšlenkou, že přítomnost psa velmi příznivě působí na psychickou pohodu a fyzické zdraví. Psi projevují lásku, tím mohou snižovat stres a zvyšovat pohodu. Podporují také fyzickou aktivitu a zdraví, mohou zvýšit schopnost koncentrace a snížit únavu. Pes je vnímavý společník, přispívá k duševní pohodě a umí být milým prostředníkem v komunikaci. Myslím, že canisterapie může dítěti velmi prospět v mnoha oblastech jeho rozvoje. Díky živému zvířeti dítě může získat vnitřní klid, posílit pocit sebedůvěry, který se přenesení i do vztahu s lidmi.

Cílem práce bylo seznámit čtenáře s možností využití canisterapie v MŠ. Zjistit aktuální situaci týkající se canisterapie v našem prostředí a připravit aktivity vhodné pro děti předškolního věku.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části bylo popsat specifika vývoje předškolního věku v různých rovinách, v krátkosti seznámit s klíčovými body rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Charakterizovat co je canisterapie a vysvětlit základní pojmy tohoto oboru. Objasnit využití canisterapie v předškolním vzdělávání a zmínit obecná pravidla zajišťující bezpečné a hygienické prostředí.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda je možné zařadit canisterapii do programu mateřské školy. Pomocí canisterapeutických aktivit navázat na zkušenosti dětí a ty

následně prohlubovat. Rozvíjet vztahy dětí a psů, znamenávat pokroky a vyhodnocovat výsledný stav. Na výzkumném šetření se podílely také učitelky z mateřské školy, které ochotně poskytly rozhovory.

1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Předškolní věk trvá od začátku třetího roku do konce šesti let. V tomto období dítě většinou vstupuje do nového sociálního prostředí, do mateřské školy. Konec tohoto období definuje školní zralost, školní připravenost a vstup do školy. V předškolním období přicházejí změny méně nápadné než v obdobích předchozích. Přesto jsou to změny velmi důležité. Vývoj předškolního dítěte v rovině kognitivní, emoční, motivační a sociální je provázen vývojovými specifiky.

„V procesu učení se tvoří nový psychologický profil dítěte, vyvíjí se a přetvářejí všechny stránky dětské psychiky, například paměť, pozornost a myšlení, formují se vyšší city, utvářejí se charakterové a volní vlastnosti a schopnosti osobnosti, které jsou důležité pro přechod nejen k pracovní činnosti, ale pro úspěšnou socializaci“ (Zezulková, 2007, s. 25).

1.1 Vývoj poznávacích procesů

Jak uvádí Opatřilová (2006, s. 42) rozvoj poznávacích procesů závisí na zrání centrální nervové soustavy a na procesu učení. Okolo čtyř let dochází k rozvoji názorného a intuitivního myšlení. Toto myšlení je často ovlivněno subjektivními zkresleními způsobenými nepřesnostmi v oblasti vnímání a emočními potřebami. Myšlení bývá často nelogické, je ovlivněno fantazií, přesto dítě umí odlišit skutečnost od imaginativních věcí.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 90) zdůrazňují, že dítě v tomto období rozvíjí pozorovací schopnosti a objevuje svět. Zaujmou jej výrazné hračky nebo obrázky. Myšlení je spojeno s vlastní činností.

Podle Švingalové (2003, s. 37) si dítě prostřednictvím fantazie přizpůsobuje realitu tak, aby pro něj byla srozumitelná a přijatelná z hlediska jeho potřeb. Představy a fantazie poskytují dítěti citovou a rozumovou rovnováhu. V tomto věku se také setkáváme tzv. konfabulacemi. Jde o smyšlenky neboli o kombinaci vzpomínek a fantazie. Dítě je přesvědčeno o jejich pravdivosti, nejde o pravé lži.

Pozornost dítěte upoutají výrazné a přitažlivé podněty. Stále není schopno přenášet pozornost z jedné skutečnosti na druhou. Během předškolního období se začíná se objevovat úmyslná pozornost, jak zdůrazňuje Zacharová (2012, s. 42).

Předškolní děti znají množství písniček, říkadel, básniček. Obvykle dokáží pojmenovat barvy, pravidla her, geometrické tvary, chápou počet právě zásluhou mechanické paměti. **Paměť** předškolního dítěte je krátkodobá, děti nejsou schopny udržet informace v paměti po delší dobu. Spoléhají se na okamžité potřeby a situace. Je důležité vzít v úvahu, že paměť a učení předškolního dítěte jsou citlivé na prostředí a podporu blízkých lidí, především rodičů.

Řeč předškolního dítěte se podle Langmeiera, Krejčířové (1998, s. 93) rychle vyvíjí. Ve třech letech se ve výslovnosti dítěte stále objevují nedokonalosti, ale s dalším vývojem se vyjadřování zpřesňuje. Před začátkem vstupu do základní školy dětská patlavost buď vymizí, nebo se řeč dítěte s odbornou pomocí upraví.

„Kolem třetího roku se podle zaměření a účelu v tomto období vymezuje tzv. řeč egocentrická, která je velmi důležitá pro rozvoj poznávacích procesů. Tato řeč je pro dítě důležitá do té míry, že se nemusí přizpůsobovat vnější realitě. Dítě si povídá pouze pro sebe. Jedním z projevů je verbální komentář, který dítěti pomáhá v orientaci v problému, v hledání řešení. Tato řeč se postupně mění a stává se vnitřní řečí“ (Vágnerová, 2000, s. 45).

1.2 Motorický vývoj

Mezi třetím a šestým rokem se dítě začíná pohybovat ladněji a koordinovaněji. Pohyby jsou přesnější a plynulejší. Začíná napodobovat sportovní aktivity – lyžuje, plave, jezdí na kole apod. Možnostmi pohybu, které dítěti vytváříme, se rozvíjí jeho motorické schopnosti a dovednosti. Zlepšuje se zručnost v sebeobslužných činnostech.

Děti do čtyř let střídají fáze, kdy upřednostňují užívání jedné ruky před druhou. Mezi pátým a sedmým rokem se začíná vyhraňovat preference jedné ruky. Lateralita oka a ruky je klíčová pro schopnost psaní a čtení.

1.3 Kresba

Podle Zacharové (2012, s. 41) je pro dítě kresba nejpřirozenějším vyjadřovacím prostředkem. Při kresbě dítě projevuje vlastní chápání reality a cvičí zručnost. Děti někdy kreslí (dělají činnosti) oběma rukama najednou. Není dobré, když dítě nutíme do

dominance jedné ruky. Naopak je třeba nechat vývoji volný průchod. V kresbě se projevuje stadium čmárání, které přechází do stadia hlavonožců.

„Jedním z prvních námětů dětské kresby je člověk. Pro dítě je kresba hrou a zároveň tím nejpřirozenějším vyjadřovacím prostředkem. Dítě mnohdy kresbou poví mnohem víc, než by dovedlo, nebo než by se odvážilo říci slovy. Dítě kreslí především to, o čem ví, takže leccos je na kresbě vidět lépe než ve skutečnosti“ (Říčan, 2014, s. 131).

1.4 Sociálně – emoční vývoj, hra

Předškolní dítě je emočně stabilnější a vyrovnanější než v předchozím batolecím období. Ubývá negativních emočních reakcí, objevuje se smysl pro humor. Dítě je většinou pozitivně naladěno. Citové prožitky bývají silné, často se střídá pláč a smích, zdůrazňuje Vágnerová (2005, s. 467).

U dětí ve věku čtyř až pěti let se podle Zeliny (1996, s. 230) začínají objevovat prvky vyšších emocí. Mezi vyšší city patří: intelektuální – nadšení, očekávání, atd., estetické – krása, půvab x hnus, odpor, etické – svědomitost, upřímnost, obětavost x faleš, chamtivost, sociální – nežnost, láska x nepřátelství, citový chlad.

Z hlediska socializace je pro dítě velikou změnou vstup do mateřské školy. Vstup dítěte do nového prostředí může doprovázet úzkost. Je vhodné, aby rodiče a učitelky spolupracovali a dítěti včas pomohli. V předškolním zařízení dítě navazuje první vztahy s vrstevníky, které jsou sice povrchní, ale přesto pro dítě velmi cenné. Veškeré zkušenosti, které dítě ve vztazích získá, později zúročí. V tomto věku mají děti o vrstevníky živý zájem. Objevuje se i soupeření. *„Potřeba vyniknout, zaujímat významnější roli začíná být velmi zjevná a bude dítě dále doprovázet. Ne u všech je tato potřeba stejně silná. Při hrách v tomto věku je však všudypřítomná a dítě se učí na dominanci druhých reagovat, usměrňovat ji, odvádět od ní pozornost jinými aktivitami a tak usnadňovat proces hry, což jim umožňuje rozšiřovat svoje sociální zkušenosti“* (Kořátková, 2005, str. 43).

Pro dítě však zůstává nejdůležitějším prostředím rodina. V ní se seznamuje s normami chování, přijímá sociální role, osvojuje si sociální kontroly a hodnoty. Dítě uznává taková pravidla, která mu prezentuje osoba, která je pro ně autoritou. Přijímá stále více rolí, například se identifikuje s mužskou a ženskou rolí. Dítě se učí, co může a co se nesmí.

Objevuje se svědomí. Podle Říčana (2014, s. 125) je dětské svědomí realistické. Lhát a krást se nesmí, lež pro dobrý cíl je pro dítě nepochopitelná. Nejúčinnější pro rozvoj svědomí je rodičovské mravní jednání, kterému je dítě přítomno.

Přestože pro dítě zůstává nejdůležitější rodina, stále více ho těší kontakt s vrstevníky. Právě dětská skupina je pro dítě v tomto věku velmi důležitá a nenahraditelná. Dítě si v ní zkouší tzv. prosociální chování, uvádí Matějček (2005, s. 165).

Hra

Předškolní dítě si už umí poutavě a složitě hrát. Hrou si uvolňuje svoje strachy, smutky a obavy. Dítě navazuje krátká a povrchní přátelství, která jsou pro ně velmi užitečnou zkušeností, dodává Říčan (2014, s. 125).

Koťátková uvádí: „*Děti mají ve hře mnoho příležitostí k sociálnímu učení. Nejvýznamnější je sebepoznávání prostřednictvím reakcí druhých, porozumění i sebekázeň, rozvíjení komunikačních dovedností, vzájemné respektování, navazování bližších přátelských vztahů a orientování a prosazování se v nich*“ (Koťátková, 2005, s. 23).

Podle Zacharové (2012, s. 45, 46) je hra v tomto období velmi podstatná, je pro dítě základní činností. Dítě pojímá hru s vážností a opravdovostí. Děti hrají nejrůznější hry, například pohybové, konstrukční, didaktické, námětové a další. Někdy si dítě vymyslí domnělého společníka, se kterým si hraje. Může mu nahrazovat nedostatek dětských spoluhráčů. Hra je nezastupitelná v socializačním procesu.

Děti na konci předškolního věku si, podle Vágnerové a Lisé (2021, s. 210), začínají uvědomovat a využívat svých znalostí, někdy ještě bez ohledu na konkrétní situaci. Chápu účel pozornosti, vnímání a paměti. Myšlení již není tolik vázané na přítomné jevy a děti si začínají uvědomovat moc a vliv svojí fantazie. Poznávají, že informace lze získat z různých zdrojů (rodiče, knihy, televize) a vědí, že je mohou zapomenout.

2 SHRUTÍ VÝVOJE PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ

2.1 Dvouleté děti

Rodiče a pečující osoby hrají důležitou roli při poskytování podpory a řízení chování dvouletého dítěte. Je podstatné vytvořit pro takto malé dítě bezpečné prostředí, ve kterém může zkoumat svět kolem sebe a rozvíjet své dovednosti. Komunikace s dítětem pomocí jednoduchých slov a vět, povzbuzování jeho snah a podpora jeho zájmů jsou zásadní pro zdravý vývoj v tomto období.

Vzdělávání dětí od dvou do tří let

V této kapitole se zabývám vzděláváním dětí od dvou let tak, jak se o něm zmiňuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumné šetření probíhalo také u takto malých dětí, proto zde krátce popisuji jejich osobnost, způsoby učení a první sociální zkušenosti mimo rodinu, tak jak je uvádí výše jmenovaný vzdělávací program.

Podle RVP PV (2021, s. 38) lze předškolní vzdělávání realizovat pro děti od dvou do tří let. Je však nutné uvědomovat si vývojová specifika tohoto věku. Mateřská škola je zpravidla první sociální zkušeností, kterou dvouleté dítě získává mimo svoji rodinu. Je silně fixováno na učitele, který je pro dítě jistotou v novém prostředí. Dítě přijímá nové role, vymezené hranice a buduje vztahy s vrstevníky. Dvouleté dítě je velmi egocentrické, začíná vyvíjet vlastní identitu a stává se nezávislejším na ostatních. Projevuje silnou touhu pro objevování a zkoumání světa kolem sebe. Soustředí se na přítomnost, neorientuje se v prostoru ani v čase. Motoricky je málo obratné. Ve věku dvou let se dítě nejlépe učí napodobováním, zkušeností ze situací a především hrou. Pozornost je krátkodobá. Velmi vhodné je opakování činností a pravidelné rituály. Děti se v mateřské škole učí praktickým dovednostem a návykům. Měly by mít co největší prostor pro hru a pohybové činnosti. Aby byla pedagogická práce úspěšná, je vhodný citlivý pedagogický přístup a střídání nabídky různých aktivit.

Podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let

„Dítě ve věku od dvou do tří let má některé potřeby jiné nebo intenzivnější než děti starší. Potřebuje stálý pravidelný denní režim, dostatek emoční podpory, zajištění pocitu bezpečí, přiměřeně podnětné prostředí a činnosti, více individuální péče, srozumitelná pravidla“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 38).

2.2 Předškolní děti od 3 – 6 let

Během celého předškolního období dochází k významným změnám ve všech aspektech vývoje dítěte, tedy v oblastech biologického a psychosociálního vývoje. Všechny vývojové změny u dětí probíhají postupně, nenásilně a individuálně. Tyto proměny ve vývoji jsou úzce spojeny s fyzickým a mentálním dozráváním dítěte a každý jedinec prochází tímto procesem individuálně. Je tedy důležité si uvědomovat, že každé dítě je jedinečné, má svoje vlastní charakteristické rysy a odlišnosti, a že rozdíly mezi jednotlivci jsou velké.

„Někdy ale může být zdravý vývoj dítěte narušen různým typem postižení. Může se jednat o postižení vrozené nebo získané, reverzibilní (zvratné) či ireverzibilní, s dobrou prognózou nebo letální (smrtelné). Jiný dopad na vývoj dítěte bude mít postižení zrakové, sluchové, psychosomatické, nebo mentální. Vliv postižení na strukturu a jednotlivé složky osobnosti nelze zcela jednoduše určit, protože je nutno přihlížet vždy k individualitě a velkému množství působících vnitřních i vnějších faktorů“ (Říčan, Krejčířová, 2009, 65).

3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Canisterapeutické aktivity ve výzkumném šetření byly plánovány a realizovány vždy se vzdělávacím záměrem, který korespondoval se školním vzdělávacím programem tamější mateřské školy vycházejícím z Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Proto zde pro úplnost uvádím některé body ze vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogickou činnost probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 5).

Mezi některé **hlavní principy** uvedené v RVP PV (2021, s. 5) patří - přijímání a respektování vývojových specifíků předškolního věku, rozvíjení a vzdělávání každého dítěte v rámci jeho možností a potřeb a další.

RVP PV (2021, s. 7) obsahuje **cíle** předškolního vzdělávání a jedním z nich je získávat elementární základy vzdělávání, na které naváže vzdělávání v základní škole. Dílčí cíle a klíčové kompetence jsou pro učitele směrodatné v jejich působení.

„Vzdělávací obsah je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Jednotlivé oblasti se vzájemně prolínají, prostupují, ovlivňují a podmiňují“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 14).

Není vždy možné naplnit požadavky ve všech oblastech rovnoměrně. **Očekávané výstupy** bychom měli navrhovat tak, aby podporovaly komplexní rozvoj osobnosti dítěte. **Klíčové kompetence** (neboli také výstupy) jsou vzájemně propojeny. Rozvíjíme-li jen jednu kompetenci, automaticky podporujeme i rozvoj dalších. Osvojování kompetencí je dlouhodobé a obtížné. Začíná v předškolním vzdělávání a pokračuje v dalších životních etapách, jak je uvedeno v RVP PV (2021, s. 10).

V předškolním vzdělávání podle Svobodové (2010, s. 27) také hodnotíme výsledky vzdělávání, ale nezaměřujeme se na výkony a srovnávání jednotlivých dětí. Sledujeme individuální vzdělávací pokroky a rozvoj každého dítěte. Je velmi důležité včas zpozorovat případné problémy a formulovat závěry opírající se o odborné poznatky pro jejich odstranění. K tomu učitelé pomáhá pravidelné, dlouhodobé a pečlivé pozorování.

4 CANISTERAPIE

Dnes se již nepochybuje o tom, že psi jsou nadaní nejen citem, instinkty, schopností sociálních interakcí, ale jsou také schopní empatického vnímání, řetězení, chápání v kontextech apod. Pes má v canisterapii jedinečnou úlohu. Je aktivním společníkem, podněcuje ke hře a k pohybu. Psi přispívají k duševní rovnováze a dovedou plnit roli prostředníka mezi klienty a terapeuty. Při citlivém přístupu pomáhají odstranit některé fobie (strach ze zvířat, z těsných kontaktů, z komunikace, ze samoty apod.)

„Prostřednictvím canisterapie můžeme také vzdělávat – učit, jak psa cvičit, jak mu velet, můžeme aktivovat, např. děti odvést od počítačových her ke hře se psem, zprostředkováváme společenské prostředí – zejména u dětí, které nemají žádné zvíře, to může být velmi obohacující společnost“ (Tvrdá, 2020, s. 42).

V následujících kapitolách vysvětlím, co je canisterapie, její cíle a metody a další související pojmy.

4.1 Obecné cíle terapie

Terapie je činnost, která se zaměřuje na úmyslný cíl, má promyšlený plán a postupy. Pokud se pracuje se zvířetem s určitým cílem, můžeme klienta rozvinout, posunout, a to v různých oblastech – v motorice, v očním kontaktu, v uvolnění napětí, v aktivaci fyzické a psychické, v emočním ladění, v motivaci, ve fyziologických procesech a v dalších.

4.2 Zooterapie

„Zooterapie je souhrnný název pro veškeré terapie s pomocí zvířat. Mezi nejrozšířenější druhy zooterapie patří canisterapie a hipoterapie, ale k terapii mohou být užívána prakticky jakákoliv zvířata. V zooterapii jde vždy o činnost člověka spolupracujícího se zvířetem, jde o práci v týmu. Základní zooterapeutický tým je složen z kompetentní osoby – zooterapeuta a zvířete, které je k činnosti připraveno – je vycvičené, v dobré kondici, zdravé atd. Tým může být rozšířen, např. o rodiče dítěte, psovoda apod.

Zooterapii dělíme podle druhu spolupracujícího zvířete na:

Felinoterapii – (kočky)

Canisterapii – (psi)

Delfinoterapii – (delfini)

Hipoterapii – (koně)

Ornitoterapie – (ptáci)

Caviaterapie – (morčata)

Insektoterapie – (hmyz – např. pakobylky, strašilky) a další“ (Tvrdá, 2020, s. 11).

Brodská (2007, s. 42) popisuje, že „obecně je možné říci, že jde o obor, který využívá všechny formy terapeutického působení zvířat, tzv. „zvířaty podporovaná terapie.“

„Zooterapie znamená léčbu pomocí zvířat. Její součástí je péče o zvířata, dotýkání se jich, hlazení, komunikace s nimi“ <http://terapie.az4u.info/cs/alternativni-terapie/zooterapie/>. [cit. 2024-04-01].

4.3 Canisterapie

4.3.1 Vznik canisterapie

„Samotný název terapie vznikl v České republice, kdy ho roku 1993 poprvé použila PhDr. Jiřina Lacinová, která byla, současně se sdružením Filia, průkopníkem a osvětovým pracovníkem tohoto oboru. Doktorka Lacinová vytvořila první metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy a termín canisterapie se rozšířil nejen v České republice, ale i v zahraničí“ (Eisertová, 2007, str. 60).

Roku 1999 napsala Lenka Galajdová první skripta „Pes lékařem lidské duše“. V roce 2003 byl v Brně pořádán mezinárodní seminář o zooterapii, na kterém PhDr. Jiřina Lacinová vnesla požadavek, aby byla vytvořena zastřešující organizace a dána jednotná závazná pravidla pro provádění canisterapie. Na základě této myšlenky vznikla 21. 11. 2003 v Brně celostátní Canisterapeutická asociace (CTA), jejímž cílem je zastřešovat canisterapeutické organizace. CTA také vytváří metodiku, sestavuje jednotné testovací řady a školící programy. V současné době canisterapie není oficiálně uznanou terapeutickou metodou, používá se jako terapie pomocná. V dnešní době je mnoho sdružení a organizací, jež se této problematice věnují a své členy v činnosti podporují. Každá organizace má libovolnou přípravu canisterapeutických týmů a liší se i v organizaci canisterapeutických zkoušek.

4.3.2 Co je canisterapie

Galajdová (1999, s. 160) definuje canisterapii jako způsob terapie, který využívá kladného působení psa na zdraví člověka. Zdraví chápe ve smyslu definice Světové zdravotnické organizace jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Je to podpůrná formy psychoterapie, která je výhradně založena na kontaktu člověka se psem a vzájemné pozitivní interakci. Dá se také nazvat jako léčebný kontakt člověka a psa, může být prováděna formou skupinovou nebo individuální.

„Canisterapie je speciální forma zooterapie, při které je využíváno léčebného účinku psa na člověka. Canisterapie u klientů rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, pomáhá k rozvoji verbální i nonverbální komunikace, dále pomáhá při nácviku paměti i koncentrace, rozvíjí citovou složku, sociální citění a učí člověka být tak říkajíc „v pohodě“
<http://petcenter.cz/blog/co-je-canisterapie/>. [cit. 2024-04-01].

„Léčebný vliv psa na člověka má dvě roviny, fyzickou a psychickou. Při fyzické rovině dochází k působení tepla, které uvolňuje svaly, zlepšuje krevní oběh atd. Při psychické rovině plní pes funkci přítele, je důvodem pro komunikaci“

<https://druhasance.webnode.cz/canisterapie2/canister-tym/>. [cit. 2024-04-01].

Podle Tvrdé (2020, s. 34) je **canisterapie** mezioborová disciplína svou podstatou působností spadající do sociálních služeb, kde je zařazena do oblastí aktivace a sociální rehabilitace. Je to tedy podpůrná forma rehabilitace s prvky sociální terapie, aktivace, zprostředkování sociálního prostředí, rozvoje komunikace, motivačního prvku obecně apod., a to vše prostřednictvím speciálně připraveného psa, vedeného kompetentní osobou. Svým působením má mezioborový přesah do všech nelékařských, edukačních a vůbec humanitních směrů.

„Efekt canisterapie nespočívá v tom, že pes si na příkaz terapeuta přisedne pasivně ke klientovi a nechá se hladit, ale v tom, že pes aktivně a z vlastní vůle ke klientovi přijde, sedne si vedle něho a sám mu nabízí úzký kontakt, např. hlazení. Pokud k němu dojde, tak si toto hlazení od klienta užívá: Taková interakce je pro klienta pochopitelná a dává smysl. Vlastní vůli nelze psovi přikázat povel“ (Tvrdá, 2020, s. 77).

4.3.3 Cíle canisterapie

Základem podle Tvrde (2020, s. 42) je stanovení si socio-terapeutického cíle. Poté si odborník vybírá metodu, přičemž prvky metody AAA jsou přirozenou součástí, plní se obecné cíle. Odborník je odpovědný za průběh aktivity a stav zúčastněných.

V canisterapii rozlišujeme cíle krátkodobé (měsíc), střednědobé (5 – 6 měsíců) a dlouhodobé (i dva roky). Cíle se mohou během terapie přehodnotit.

Různí autoři přistupují ke stanovení cílů canisterapie různými způsoby. Nerandžič (2006, S. 27) nachází cíl canisterapie v podněcování nemocného či zdravotně postiženého, zlepšení jeho fyzického a psychického stavu a snížení množství užívaných léků, Velemínský (2007, s. 23) vidí cíl canisterapie v rozvoji motoriky a psychosociální oblasti. Tvrda (2020, str. 11) uvádí, že již spontánní přítomnost krotkého zvířete působí pozitivně.

Obecné cíle

Mezi obecné cíle patří, např. stimulace smyslů, podpora kognitivních funkcí, podpora motivace, stimul k tělesné aktivitě, psychický stimul, podpora edukačního procesu, osvěta, rozvoj her, fantazie a další. Pro lepší představu předkládám přehled canisterapeutických cílů, ke kterým je vhodné u dětí předškolního věku směřovat:

- Rozvoj v kognitivní oblasti
- Sociabilita a sociální dovednost
- Rozvoj hrubé a jemné motoriky
- Rozvoj slovní zásoby a neverbální komunikace
- Podpořit korektní-bezpečné chování ke psům
- Vztah ke psům, zvířatům, přírodě

„Mezi důležité cíle canisterapie patří jednak rozvoj citových schopností, rozvoj rozumových schopností a nesmíme také opomenout rozvoj schopností pohybových. Do rozvoje citových schopností můžeme zařadit například mazlení se s pejskem, jeho hlazení, povídání o pocitech psa, mohou se u klientů rozvíjet ochranné pudy. Do rozvoje rozumových schopností může patřit například pozorování chování pejska, pozorování stavby jeho těla (stojí na čtyřech nohách, má čumák, ...), mohou se také u klienta zlepšovat

dovednosti v komunikaci (volá na psa). U rozvoje dovedností pohybových je důležitá motivace k pohybu (v tomto případě je velikou motivací pes), klienti mohou uskutečňovat různé společenské hry se psem“

http://www.canisterapie.info/portal/alias__Rainbow/lang__cs/tabID__3353/DesktopDefault.aspx. [cit. 2024-04-01].

4.3.4 Metody a formy canisterapie

„Jako první se metodikou canisterapie zabýval Boris Levinson, který tuto metodu začal propagovat od 60. let minulého století“

„Vzhledem k tomu, že je canisterapii možné využít v nepřeberném množství situací a aplikovat u klientů s nejrůznějšími obtížemi (např. při léčbě depresí nebo syndromu ADHD, při nedostatečné motivaci, v autistickém spektru a další) není možné zmínit všechny užívané metody, které se často v závislosti na cílové skupině liší“ (Fine, 2010; Myers, 2007).

Čeští terapeuti se sice nechávají do určité míry inspirovat metodikou ze zahraničí, ale v rámci vlastní canisterapeutické praxe vytvářejí metodiky vlastní.

„K dispozici máme základní metody. Souvisí s tím, jaký máme s klientem záměr. Zda ho chceme něco naučit, podpořit léčebný proces apod. Předmětem canisterapie je za pomoci terapeutického psa poskytnout specifické komplexní metody a techniky, které navazují a doplňují ucelenou rehabilitaci zejména v rámci sociální služby, ale i edukace, fyziorehabilitace nebo krizové intervence“ (Tvrdá, 2020, s. 42).

Podle Tvrdé (2020, str. 13) v canisterapii můžeme využít základních metod, které má zooterapie:

- AAA – Animal assisted activities (zvíře asistující aktivaci),
- AAE – Animal assisted education (zvíře asistující výuce),
- AAT – Animal assisted therapy (zvíře asistující terapii),
- AACR – Animal assisted crisis response (zvíře asistující krizové intervenci).

Metodu AAA (zvíře asistující aktivaci) můžeme poskytovat návštěvní službou, nabízíme ji opakovaně nebo jednorázově. Není nutné znát klientovu anamnézu, ani diagnózu. K prospěšným procesům v rovině psychosociální a fyziorehabilitační dochází většinou nevědomě, a to jak u klienta, tak i zooterapeuta. Často se využívá pomůcek, se kterými pracuje zvíře nebo klient, cíle jsou obecné. Zkušený zooterapeut může v této metodě (AAA) přijít na inovativní techniku práce se zvířetem. Metoda AAA je vždy přirozenou součástí canisterapie.

Metodu AAE (zvíře asistující výuce) tedy vzdělávání za pomoci psů, kdy učitelé využívají příznivý vliv psů na děti, na děti se specifickými potřebami nebo jako součást zážitkové výuky. Procesy v této metodě jsou většinou nevědomé z pozice klienta, ale z pozice zooterapeuta je na tyto procesy přímo cíleno. Aktér-zooterapeut míří na edukační cíle klienta, zároveň naplňuje cíle obecné. Pes musí mít dostatek možností k pozorování, zažít spontánní interakci s klientem (výcvikové semináře – pro mentory). Je nutné vědět, že ne každé působení zvířete automaticky splňuje podmínky metody AAE, tedy vzdělávací. Aby tomu tak bylo, je zapotřebí mít stanovený cíl a znát diagnózu klienta. Teprve pak se jedná o edukační metodu.

Další metodu, kterou si můžeme zvolit, je **metoda AAT** (zvíře asistující terapii). S výše popsanými metodami se shoduje ve frekventovanosti a využívání pomůcek. Zkušený zooterapeut může vyvinout inovativní techniku práce se zvířetem nebo metodiku zaměřenou na konkrétní cíl nebo cílovou skupinu. Co je jiné než u předchozích metod? Je nutné znát klientovu anamnézu a diagnózu. Zooterapeut sleduje terapeutické cíle a zároveň naplňuje obecné cíle zooterapie. Zvíře je vedeno záměrně tak, aby jeho působení vyvolalo u klienta žádoucí reakci. O metodu AAT se jedná tehdy, kdy canisterapeut má individuální plán s cíli a výstupy, dále individuální plán klienta a vede dokumentaci.

Metodu AAI (zvíře asistující intervenci - intervencí zde rozumíme vnější zásah do nějakého procesu za účelem jej pozitivně ovlivnit) poskytujeme krátkodobě i nárazově. Je zaměřena na konkrétní cíl skupiny nebo jednotlivce. Je nutné znát klientovu anamnézu i diagnózu, mohou se používat pomůcky. Zkušený terapeut může vyvinout novou techniku práce. Cílem je sledovat klientovy projevy v souladu s konkrétní situací. Jde o velmi málo

rozšířenou metodu mezi zooterapeuty. Procesy jsou většinou nevědomé z pozice klienta, ale z pozice zooterapeuta se k nim cíleně směřuje.

Metodu AACR (zvíře asistující krizové intervenci) poskytujeme lidem v obtížných životních situacích, lidem je dána krizová intervence. Zooterapeut v součinnosti se zvířetem pomáhá zmírnit trauma postižené osoby.

Canisterapeut by měl tyto metody znát, proto jsou zde popsány. V diplomové práci jsou uplatněny metody AAA a AAE.

„Pes ve svém výkonu nikdy nepozná, kdy koná AAA, AAT, AAE, AAI nebo AACT. Terapeut využívá dovedností, schopností a možností...Pes svou dovednost vykonává vždy jen tak, jak umí, náš záměr pes nezná“ (Tvrdá, 2020, s. 40, 41).

4.3.5 Formy a techniky canisterapie

Kromě metod má canisterapie také formy – podle počtu klientů, podle stylu a frekvencí terapie. Podle počtu klientů se dělí na individuální a skupinovou – malá skupina do 5 osob, velká skupina nad 5 osob. Podle stylu a frekvencí je:

- a. terénní forma – zooterapeut dochází za klientem do jeho prostředí
- b. ambulantní forma – klient dochází za zooterapeutem do jeho prostředí
- c. pobytová forma – zooterapeut i klient jsou v jiném prostředí, např. na letním táboře apod.

Techniky, které využívá canisterapeut jsou například:

observace (pozorování), hry zaměřené na různé dovednosti (motorické, sociální, komunikační, soustředění atd.), naslouchání, rozhovor, motivační aktivity, péče o zvíře či mazlení se zvířetem, vycházka s nácvikem porozumění, nácvik dovedností (alternativní komunikace, sociální dovednosti, sebeobsluha apod.), polohování (klient je ve své oblíbené poloze vleže a zvíře při něm leží, relaxují) a další.

Tvrdá (2020, s. 85) připomíná velký vliv observační metody. Mladý pes může pozorovat staršího v akci. Pokud nemáme zkušené zvíře, může začínající pes pozorovat canisterapeuta a jeho práci s klientem.

4.3.6 Pes vhodný ke canisterapii

Zlatý retrívr, Golden retrívr

„Zlatý retrívr patří mezi nejoblíbenější plemena mezi retrívry (nebo se také mohou nazývat přinašeči). Je to velmi inteligentní, lovecký pes, který se neskrývá láskou k vodě. Snadno se vychovává a je velmi poslušný a přítulný. Je trpělivý k dětským rozmarům a přátelský k ostatním zvířatům. Je to nejen dobrý společník, ale také ideální záchranářský pes a vodící pes nevidomých“ (Von der Leyen, 2004, s. 84).

Vhodné plemeno psa

„Pro canisterapii není vhodný jakýkoli pes. Canisterapie je založena na povahových vlastnostech psa, na výchově a také jeho socializaci. Velkou roli zde hraje výchova, kdy vlastnosti a schopnosti psa ovlivňujeme. Význam také hraje prostředí, ve kterém se pes setkává s klientem. Nelze tedy říci, jaké plemeno psa je nejvhodnější, ale spíše hledat vhodného jedince. Samozřejmě také hraje roli velikost psa a potřeby dětí. Povinností je absolvování zkoušek canisterapie a příprava psa. Při tomto výcviku se zjistí vhodnost psa (nesmí být bázlivý a ani agresivní). Samozřejmostí je základní ovladatelnost a poslušnost psa. Stejně tak tzv. odborné požadavky, např. socializace ve skupině psů, lidí, náhlý hluk, křik...aj.) A jako další předpoklad je jeho silná psychika, spolehlivost, vstřícná povaha, nekonfliktnost a fyzická odolnost“ (Velemínský, 2007, s. 102).

Pes a dítě

Galajdová (1999) shrnuje význam terapeutického psa do několika důležitých bodů:

- pes může u dítěte budít zájem, může udržovat jeho pozornost
- je to živý tvor, pohybuje se, má své potřeby, takže děti se o něj mohou starat (to znamená, že u nich může vznikat pud starostlivosti, pečovatelské potřeby)
- dítě může cítit, že je milováno, protože pes jeho lásku oplácí
- děti se mohou učit zodpovědnosti, správnému chování ke zvířatům
- pes může rozvíjet vyjadřovací schopnosti a zlepšovat komunikační dovednosti
- důležité jsou podněty psa k pohybu – pohybová motivace

- jednou z velmi důležitých bodů terapie se psem je relaxace, navození klidu

- pes je důležitým prostředkem k interakci.

„Hrou se psem se rozvíjí u dětí motorická činnost a podporuje se a rozvíjí fantazie. Pes napomáhá sbližování se s okolím a podporuje komunikativnost, zajišťuje pocit ochrany a jistoty a je to důvěrník, kamarád a věrný společník“

<https://fyzioklinika.cz/poradna/clanky-o-zdravi/17-canisterapie/>. [cit. 2024-04-01].

Pes ve vzdělávání

Předtím, než se pes poprvé seznámí s dětmi, je nutné znát zdravotní stav dětí, případné kontraindikace (strach, alergie). Po té si stanovujeme cíl oblastí, které chceme rozvíjet. Na základě cílů si stanovujeme plány a postupy.

„Zajímavou zkušenost s využitím psa u dětí v tomto věku má Mgr. Iva Bajtlerová – klinická logopedka. Zájem o psa v ordinaci je veliký, o čemž svědčí mimo jiné i to, že canisterapií v kolínské ordinaci paní Bajtlerové prochází okolo tří stovek klientů ročně. Paní Bajtlerová popisuje, že když se děti setkají v ordinaci se psem, ocitají se jakoby v jiném světě a často se stává, že pokud předtím odmítaly z jakéhokoliv důvodu spolupráci s terapeutem, za přítomnosti psa ochotně spolupracují“ RŮŽIČKA, J. Psi opravdu umí léčit. Online. *Pes přítel člověka*. 2008. [cit. 2024-04-01].

„Paní Miroslava Terčová, vychovatelka v dětském domově, využívá canisterapii pro práci s dětmi od 5 do 11 let. Pozitivní emoce, příjemné zážitky a zábavné aktivity pomáhají dětem se zahojením duševních zranění z minulosti. O úspěchu těchto „psích návštěv“ určitě svědčí nadšení dětí, se kterým vždy psa vítají a také to, že o něm často vyprávějí“

LOUČKA, R. Canisterapie v dětském domově. Online. *Pes přítel člověka*. Roč. 2008. [cit. 2024-04-01].

Chování a projevy psa

Psa v canisterapii zásadně nevedeme násilím, ale vycházíme z jeho vrozeného chování - tím je, např. orientační chování, obranné chování, lovecké chování, sociální chování a další. Pokud se snažíme respektovat pohodu psa, je důležité zaměřit se na dovednosti, které odpovídají jeho vrozenému chování.

Pes a konejšivé signály

Pro zklidnění či ukončení situace, snížení napětí se pes uchyluje ke konejšivým signálům. Jsou to různá gesta nebo chování, které jsou součástí komunikace a mají udržet harmonii v psích sociálních interakcích. Patří sem, např. mávání ocasem, mlaskání, lízání, otočení hlavy, odběhnutí atd.

Varovné signály psa

Pes určitými znameními signalizuje, v jakém emocionálním stavu je. Je důležité tato znamení znát a respektovat je. Můžeme tím předejít konfliktu nebo nebezpečí. Mezi varovné signály u psa patří, např. zavrčení (strach), zvedání chlupů na hřbetě (napětí, hrozba), odhalené zuby (hrozba), odvracení pohledu (nejistota), škrábání (psychické a fyzické nepohodlí).

Welfare

Obecně řečeno welfare psa se týká celkového zajištění jeho fyzického a duševního blaha a zdraví. To zahrnuje řádnou stravu, přístup k čisté vodě, vhodné bydlení, adekvátní stimulaci, péči o zdraví včetně veterinární péče, společenské interakce a dostatek spánku. Důležitou součástí welfare psa je také prevence utrpení a ochrana před fyzickým a emocionálním zanedbáním nebo zneužíváním.

Podle Tvrdé (2020, s. 79) pes vždy nějakým způsobem projevuje svoje aktuální emocionální rozpoložení. Projevy psa jsou pestré. Je nezbytné, aby majitel psa dokázal včas identifikovat náznak úzkosti psa a dovedl reagovat tak, aby úzkost nenarůstala, ale odezněla do klidu a pohody. Pokud pes na svoje „volání o pomoc“ nedostane podporu, hrozí mu frustrace nebo vyhrocená reakce.

Jak vést canisterapeutického psa

Tvrdá zdůrazňuje (2020, s. 24), že je potřeba psa vést (nikoli cvičit) minimálně jeden rok, nejlépe 2-3x týdně. S klientem pracuje majitel psa a zvíře vše sleduje (metoda observační). Míříme k tomu, aby zvíře vše samovolně pochopilo a přidalo se. Cílem je spontánní interakce mezi psem a klientem. Pes začne klienta spontánně kontaktovat.

Podmínky k účasti na zkouškách

Je důležité, aby pes i majitel, který chce vykonávat zkoušky (které testují povahové vlastnosti), splnili podmínky pro účast na těchto zkouškách.

„Podle zákona 246/1992 Sb. Na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů

Nesmí se zkoušek účastnit:

- pes s kupírovanýma ušima

- pes musí v den, kdy se konají zkoušky, dosáhnout věku minimálně: 12 měsíců „malý“ (asi do 35 centimetrů), 15 měsíců „střední“ (asi do 60 centimetrů), 18 měsíců „velký“ (jeho výška v kohoutku je nad 60 centimetrů)

- je nutné, aby se pes v den zkoušek podrobil vstupní prohlídce u veterinárního lékaře

- psovod se musí prokázat očkovacím průkazem svého psa, kde je zaznamenána pravidelná veterinární péče

- pes musí mít dobrý zdravotní stav, nesmí mít žádnou část těla bolestivou – pokud ano, psa to vylučuje ze zkoušek

- feny, které hárají, se zkoušek nesmí účastnit, nesmí se účastnit ani kojící feny, či feny ve druhé polovině březosti

- při zkouškách se nesmí používat ostnaté obojky, elektrické a stahovací obojky, může být použit pouze látkový obojek, nebo postroj“ <http://canisterapie-zlin.cz/canisterapeuticke-desatero.php/>. [cit. 2024-04-01].

4.3.7 Osoby v canisterapii

V oblasti canisterapie se pohybují různé osoby.

*„Osoba, která je řádně v canisterapii proškolená, jako ve službě pro klienty a zároveň v činnostech spjaté se spoluprací se psem, je **profesionálním canisterapeutem**. Další, kdo může vykonávat činnost v oblasti canisterapie, je **dobrovolník**“ (Zákon o sociálních službách §116, 2).*

Profesionální canisterapeut má speciální dovednosti, vzdělání a předpoklady. Je veden organizací, která jej řídí, nabízí zpětnou vazbu a další vzdělání. Je pojištěný včetně

terapeutického zvířete, do zařízení dochází na základě smlouvy. Orientuje se v problematice spolupracujících oborů, umí reagovat na projevy diagnóz klientů, dovede s klienty komunikovat, má znalosti o druhu zvířete, jeho chovu, tréninku, etologii a welfare - osobní pohoda zvířete. Je třeba, aby byl canisterapeut velmi zodpovědný ve svojí profesi a pracoval citlivě, empaticky a dodržoval etická pravidla. Další osobou, kterou je třeba zmínit, je **zástupce klienta, pečující osoba**. V mateřské škole to budou buď rodiče, nebo učitelka. Děti pro svůj nízký věk ještě nechápou nabízenou službu, proto potřebují někoho, kdo by za ně odpovědně jednal. Zástupce klienta/dítěte je pro canisterapeuta velmi důležitým partnerem. Zná vlastnosti, zdravotní stav svého klienta/ů jeho zvláštnosti apod. Canisterapeut společně se zástupcem klienta vstupují do procesu šetření, tj. zahájení služby u klienta.

Canisterapeutický tým

„Canisterapii provádí tzv. canisterapeutický tým – tedy pes a jeho psovod. Oba dva musí složit certifikované zkoušky a zejména spolu velmi dobře fungovat v každé situaci.

Canisterapeutický pes musí být poslušný, trpělivý, přátelský a vyrovnaný. Během terapií se setká s nejrůznějšími pacienty, kteří mohou reagovat nečekaně, což psa nesmí vyvést z míry. Jednou z velmi úspěšných a hojně provozovaných metod canisterapie je také polohování, během kterého musí pes ležet téměř bez hnutí delší dobu a proto musí být klidný a trpělivý. Mezi psem a jeho psovodem musí panovat naprostá důvěra i v běžném životě a také souhra a spolupráce. Oba dva by měla práce bavit, jedině tak bude terapie účinná“ <http://grandetorrente.com/2023/06/canisterapie/>. [cit. 2024-04-01].

4.4 Canisterapie v předškolním vzdělávání

V mateřských školách se setkáváme s preventivními návštěvními programy. Jejich cílem je děti seznámit s tím, co psi umí, jací jsou a seznámit je s vhodným chováním ke psovi. Existují také mateřské školy, které dlouhodobě spolupracují s canisterapeuty, kteří k nim do mateřské školy pravidelně dochází a využívají tak přínosů canisterapie k rozvoji dětí. Přínosů canisterapie je mnoho.

Staffová (2007, str. 86) uvádí, že canisterapie dává prostor emočnímu prožitku, příležitost zažít pocit empatického vztahu. Děti se prostřednictvím psa mohou učit ohleduplnosti

odpovědnosti za jiného tvora a vnímat potřeby druhých, díky čemuž dochází k odklonění od egocentrismu. V oblasti socializace ve třídě může canisterapie přinést rozvoj sebevědomí dítěte – pes bere děti takové, jaké jsou. Obecně prožitek výuky se psem vede ke kvalitnějšímu zapamatování učiva. Canisterapie může být i prostředkem pro relaxaci.

4.4.1 Role pedagoga v canisterapii

„Pedagog v roli canisterapeuta prostřednictvím svého psa nebo canisterapeutického týmu nabízí prostor pro novou komunikaci, motivaci k činnostem a zážitkové učení. Výhodou pedagoga je jeho orientace v pedagogické práci. Pedagog může například uplatnit své dovednosti plánování a tvorby programu a dát prostor své tvořivosti, a zároveň využít poznatků o specifických potřebách dětí dané cílové skupiny. Pedagog-canisterapeut nabízí motivaci k nevšední komunikaci, dává důvěru ke komunikaci prostřednictvím psa a pocit emoční jistoty. Pedagog, který je sám canisterapeutem, a má vlastního psa nebo canisterapii ve výuce zajišťuje, obecně budí pocit důvěry a dojem člověka emočně založeného a empatického. Při canisterapii odstupuje pedagog od klasické frontální výuky a vstupuje do partnerského vztahu se žákem“ (Staffová, 2007, str 86).

4.5 Legislativa a hygiena

Je klíčové zajistit bezpečné a zdravé prostředí pro děti v mateřské škole. Z hlediska bezpečnosti a přítomnosti psa v mateřské škole není specifikován žádný zákon, který se vztahuje právě k přítomnosti psa v MŠ.

Jak ve své práci uvádí Hořejší (2009, str. 30) podmínky realizace canisterapie v institucích se tedy mohou řídit obecnými právními zákony a pravidly. Jedná se o zákon 246/1992Sb, Na ochranu zvířat proti týrání, zákon 258/2000Sb. O ochraně veřejného zdraví, Vyhláška č. 197/2004 O hygienických požadavcích na stravovací služby o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných a zákon 166/1999 Sb. zaměřen na zdraví zvířat a veterinární péči.

V podstatě jde o to, uzavřít s vedením předškolního zařízení, kde bude canisterapie probíhat, smlouvu. Z hlediska bezpečnosti se canisterapeutický tým prokáže certifikátem. Vedení školy se může informovat u konkrétního spolku, organizace, která daný certifikát vydává. Vhodné je zjistit dle očkovacího průkazu zdraví psa, platná očkování a odčervení.

Je dobré si ujasnit, v kterých případech není canisterapie možná a proč. Mohou to být zdravotní důvody (alergie), fobie ze psa, osobní přesvědčení nebo vliv náboženství apod.

II. Praktická část

5 EMPIRICKÁ ČÁST

K volbě tématu mě vedla zejména zvědavost. Opakovaně jsem slyšela o canisterapii uplatňované u dětí s autismem nebo se speciálními potřebami, ale ne u dětí bez zdravotních potíží. Kladla jsem si otázku, zda je možné canisterapii provádět v mateřské škole se zdravými dětmi.

Začátkem školního roku jsem začala pracovat v mateřské škole, kde se určitou formou canisterapie zabývají. Se souhlasem vedení mateřské školy, jsem se rozhodla zkusit začlenit canisterapii do procesu vzdělávání v mateřské škole.

5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem bylo posoudit možnosti začlenění canisterapie do předškolního vzdělávání v běžné mateřské škole, zjistit přínosy tohoto přístupu.

V rámci svého výzkumného šetření jsem si stanovila následující výzkumné otázky:

1. Jak je možné začlenit canisterapii do mateřské školy pro zdravé děti?

Cílem první otázky bylo prozkoumat, co vše je třeba brát v potaz, pokud chceme s canisterapií v MŠ pracovat. Z tohoto důvodu byla doplněna o podotázku:

- Jaké jsou požadavky na bezpečnost, hygienu a právní záležitosti spojené s canisterapií v kontextu předškolního vzdělávání?

2. Jaké možnosti a výhody může přinést spojení canisterapie s předškolním vzděláváním?
3. Jak canisterapie zapadá do plánů a cílů předškolního vzdělávacího programu?

6 METODOLOGIE VÝZKUMU

Ve své práci jsem jako hlavní výzkumný postup zvolila kvalitativní metodu a případovou studii. Podle Švaříčka, Šed'ové (2014, s. 17) kvalitativní přístup analyzuje události a problematiku v reálném prostředí. Cílem je získat souhrnný přehled jevů, které se opírají o podrobná data. Výzkumník, který provádí kvalitativní výzkum, chce různými metodami a technikami zjistit, jak lidé formují společenskou realitu.

„Smyslem případové studie je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málu případů“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 97).

Uplatnila jsem výzkumnou metodu zúčastněného pozorování a akční výzkum. Šetření jsem zahájila prostřednictvím rozhovorů s učitelkami.

„Společně s nasloucháním a kladením otázek patří metoda pozorování k nejpřirozenějším výzkumným technikám kvalitativního zaměření. Při promyšleném pozorování je možno zachytit podmínky prostředí, chování přítomných osob, vnější projevy interakce (např. mezi lidmi navzájem), ale je zde také možnost popsat různé změny nastávající v průběhu pozorování“ (Hendl, 2008, 41). Právě díky této možnosti byla tato metoda použita za účelem zmapování pozorovatelných změn u klientů (dětí) v průběhu canisterapie.

6.1 Charakteristika významného výzkumu

Pro výzkum byly vybrány dvě třídy dětí různého věku docházejících do vybraného předškolního zařízení. První skupina byla ve věku 5 let a druhá ve věku 2 let. V první třídě bylo 12 a ve druhé 10 dětí. Žádné nevykazovalo znevýhodnění ve vzdělání a všechny děti byly zdravé. Canisterapeutická setkávání probíhala pravidelně a skupinově. Cílem těchto aktivit bylo ověřit, zda lze canisterapii provádět v prostředí mateřské školy se zdravými dětmi.

6.1.1 Dětská skupina

V době průběhu výzkumu jsem pracovala na plný úvazek jako učitelka v této soukromé česko-anglické mateřské škole. První vlastní výzkumné šetření bylo realizováno s dětmi ve věku 5 let, ve třídě Soviček. Skupinu – 7 dívek a 5 chlapců vzdělávala jedna učitelka.

Druhé výzkumné šetření probíhalo s dětmi ve věku 2 let, ve třídě Včeliček. Skupinu – 6 dívek a 4 chlapců vzdělávaly tři učitelky. Zásadou mateřské školy (popíši níže) měla většina dětí zkušenosti se psem.

6.2 Případová studie

V úvodní fázi výzkumu proběhl rozhovor se zástupkyní mateřské školy, která je mimo jiné profesionální canisterapeutkou, a s dvěma třídními učitelkami. Zvolila jsem si polostrukturovaný, hloubkový rozhovor - předem jsem si připravila otázky a témata.

Cílem těchto rozhovorů bylo získat hlubší vhled do konkrétního prostředí, pochopit postoje a zkušenosti dotazovaných prostřednictvím jejich výpovědí. Další část výzkumu jsem začala metodou zúčastněného pozorování. Zapojila jsem se i s fenkou do zkoumané skupiny dětí jako jedny z jejich členů. Během určité doby jsme se účastnily všech aktivit. Po této fázi následoval proces plánování canisterapeutických aktivit. Po té jsem přešla k jejich samotné realizaci, byly jsme součástí akčního výzkumu. Usilovala jsem o dosažení stanoveného cíle - zda je možné začlenit canisterapii do předškolního vzdělávání pro zdravé děti. Výstupy z činností jsem pravidelně zapisovala do výzkumného deníku. Ze zápisů jsou zřetelné pokroky a záměr. Ke konci je zhodnocen půlroční průběh canisterapie s předškolními dětmi. V závěru porovnávám výsledky dvou věkových skupin dětí získané během canisterapie.

6.2.1 Canisterapeutická organizace

Canisterapeutická organizace, se kterou spolupracuji, pomáhá v různých institucích, např. v organizaci pro autistické děti, v domovech seniorů a ve školách pro děti se speciálními potřebami. Canisterapeutická organizace se skládá z dobrovolníků a odborných terapeutů. Spolek se zaměřuje na terapie a aktivity pomocí psa (obecná aktivizace) a na vzdělávání za pomoci psů, kde pedagogové využívají pozitivní vliv psů na žáky se specifickými potřebami nebo jako součást zážitkové výuky.

Požádala jsem o spolupráci zkušenou mentorku v oblasti terapie. Byla mi odborným rádcem a trenérem psů. Pomáhala mi s porozuměním terapeutickým metodám a s interpretací psiho chování, které je z počátku obtížné pochopit. Odborně mi radila s přípravou canisterapeutických aktivit.

Organizace mi nezajišťuje pojištění na odpovědnost majitele zvířete, proto si zajišťuji pojištění sama.

6.2.2 Učitelky a paní zástupkyně z mateřské školy

Výzkumu se účastnily dvě paní učitelky ze třídy Soviček a Včelek. Třetí paní učitelka, která pomáhá ve třídě dvouletých dětí, je z Angertiny. Rozšiřuje předškolní vzdělávání o angličtinu a na výzkumném šetření se nepodílela.

Paní zástupkyně zastávala roli zkušeného poradce v oblasti terapie se psy. Pomáhala mi s následujícími administrativními úkoly. Klíčové bylo získat souhlas vedení mateřské školy k provádění canisterapie ve školních prostorách. Následně informovat rodiče o mé práci se psem v mateřské škole a zajistit písemný souhlas s účastí jejich dětí. Paní zástupkyně mi také poskytovala zpětnou vazbu ze společných aktivit s dětmi a fenkami.

Zmíněné třídní učitelky se na výzkumném šetření podílely ochotně a dobrovolně. Obě měly bohaté pedagogické zkušenosti. Na začátku výzkumu byly seznámeny se záměrem práce, s postupy, metodami a s časovou náročností. Domluvily jsme se na společné organizaci a na rozdělení odpovědností za děti a psa. Paní učitelky dohlížely na bezpečnost a zdraví dětí a canisterapeut (v tomto případě já) měl povinnost hlídat bezpečí a zdraví psa. Při všech terapiích psem jsme byly přítomné dvě dospělé osoby.

Paní zástupkyně je zkušená canisterapeutka. Se svými dvěma atestovanými psy působí, kromě zdejší mateřské školy, také v nemocnici a v domově seniorů. V oblasti canisterapie pracuje pět let. V místním předškolním zařízení probíhá canisterapie formou každodenních návštěv. Paní zástupkyně a její dva krásní flat coated retrívři (psí plemeno) přicházejí do každé třídy na krátkou chvíli. Zde se přivítají s dětmi. Ony si je hladí, drbou je, objímají a těší se na další den, kdy psi přijdou znovu. Někdy doprovázejí děti na zahradu nebo na procházku, vždy pod dohledem majitelky. Jednou za čtvrt roku probíhají canisterapeutické programy, které řídí paní zástupkyně. Náplň činností je dobře promyšlená a námět koresponduje s tématy ve vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Záměry jsou opět v souladu se školním vzdělávacím programem.

Zásluhou těchto aktivit paní zástupkyně, jsem měla výhodné podmínky pro další canisterapeutické působení. Děti, které do mateřské školy chodily již v loňském školním roce, byly na psy zvyklé.

6.3 Rozhovory s pedagožkami mateřské školy

Rozhovor s třemi pedagogickými pracovníci probíhal v říjnu roku 2023, tedy na začátku výzkumu. Rozhovor s učitelkami se zaměřuje na dosavadní zkušenosti s canisterapií, kterou formou návštěv a příležitostných projektů v mateřské škole připravuje zástupkyně školy. Formou otevřených otázek jsem se ptala na chování dětí v přítomnosti psa a na přínosy a výhody, které přináší tato situace.

Rozhovor byl nahráván se souhlasem všech dotázaných a následně zpracován. Paní učitelce ze třídy Soviček a paní zástupkyni bylo položeno patnáct otázek, paní učitelka dvouletých dětí, ze třídy Včelek, odpovídala na třináct otázek. Všechny kolegyně měly možnost svoje odpovědi doplnit, upřesnit, což se u některých otázek stalo.

6.3.1 Rozhovor se zástupkyní mateřské školy

Rozhovor se zástupkyní mateřské školy proběhl na začátku výzkumu, v říjnu roku 2023. Paní zástupkyně začala s canisterapeutickou činností v mateřské škole v roce 2020. Rozhovor se zaměřuje na pozitivní aspekty a na motivaci provádět tuto formu terapie v mateřské škole.

Pro rozhovor byly vytvořeny následující otázky:

1. Co Vás přivedlo k rozhodnutí, že se budete ve své mateřské škole věnovat canisterapii?
2. Jaká byla Vaše původní představa vykonávání canisterapie v MŠ?
3. Plánujete i jiné canisterapeutické aktivity, než krátké návštěvy ve třídách a na zahradě?
4. Při plánování canisterapeutických projektů vycházíte ze školního vzdělávacího programu?
5. Vidíte nějaký přínos ve společných aktivitách dětí a psů, například zlepšení dovedností dětí?

6. Uvažovala jste někdy o zařazení intenzivnějších canisterapeutických aktivit v jedné třídě?
7. Jak dlouho pracujete v oboru canisterapie?
8. Jak z počátku děti reagovaly na přítomnost psů ve třídě?
9. Jak se tyto obavy projevovaly? Změnily se postupem času?
10. Jaké dovednosti můžeme v souvislosti s canisterapií rozvíjet u předškolního dítěte?
11. Měla jste z počátku nějaké obavy z reakce dětí?
12. Jaký byl postoj rodičů na přítomnost psa ve třídě?
13. Jak jste docílila toho, že můžete se psy působit v mateřské škole?
14. Jaká bezpečnostní a hygienická opatření jste musela provést?
15. Doporučila byste canisterapeutické aktivity jako běžnou součást předškolního vzdělávání a proč? (Celé znění rozhovoru je v příloze č. 2).

6.3.2 Shrnutí rozhovoru s paní zástupkyní

Paní zástupkyně v rozhovoru popisuje, že k propojení canisterapie s předškolním vzděláváním ji přivedly vlastní pocity naplnění a klidu v přítomnosti psů. Terapii psem se věnuje ve svém volném čase už několik let. Pod jejím dohledem psi navštěvují jednotlivé třídy mateřské školy, kde krátce pobudou. Také pro děti připravuje canisterapeutické projekty – „Jednou za čtvrt roku udělám projekt na určité téma, kterého se moji psi aktivně účastní.“ Při plánování této činnosti vychází ze školního vzdělávacího programu, sleduje záměr činností a směřuje ke kompetencím. V rozhovoru sděluje: „Ve školním programu máme kromě různých projektů, angličtiny a dalších uvedené i moje canisterapeutické chvílky ve třídách.“

Paní zástupkyně si cení souhlasu ředitelky školy se zavedením canisterapie do praxe a považuje ho za klíčový faktor. Rodiče dětí se informací o aktivním působení psa v MŠ dozvídají hned při první návštěvě předškolního zařízení. Názory rodičů jsou různé, někteří mají obavy, jiní nápad vítají. Rozhodnutí výběru MŠ je jejich svobodná volba. Přínosy canisterapie pro děti předškolního věku jsou, podle paní zástupkyně, v rozvoji dovedností – komunikačních, sociálních a v získávání nových hodnot a vlastností –

„Naučily se (děti) chovat k živému zvířeti, jsou ohleduplnější. Při projektech - v učení jsou soustředěnější než jindy. Určitě nebudu rozvíjet jen jednu dovednost, ale komplexně celé dítě,“ říká.

Ochrana zdraví a bezpečnosti je zajištěna jak ze strany školy, tak třídními učitelkami. Paní zástupkyně v rozhovoru říká: „Stanovili jsme si s dětmi pravidla, která dodržujeme. Ve školním řádu máme ustanovena bezpečnostní a hygienická pravidla, která platí v případě přítomnosti psa.“ Ochrana zdraví a bezpečnosti spočívá tedy v péči o zdraví zvířete, v pozornosti a dozoru pedagogů a v dodržování základních pravidel chování ke zvířeti.

Na otázku, zda by canisterapii do mateřských škol doporučila, odpověděla: „Doporučila, jednak jsem milovnicí psů, jednak vidím, kolik přináší dětem dobrého a jak jsou děti s nimi rády.“ Intenzivnější canisterapeutické aktivity nejsou ze strany zástupkyně školy plánovány.

6.3.3 Rozhovor s třídní učitelkou ze třídy Soviček

Rozhovor s třídní učitelkou proběhl na začátku výzkumu, v říjnu roku 2023. Děti ze třídy Soviček jsou ve věku 5 let. Mají dvouletou zkušenost s canisterapeutickými psy, kteří k nim přicházejí každé ráno do třídy, na krátkou návštěvu. Rozhovor se soustředí na počáteční reakce dětí na psa a na aktuální zkušenosti a výhody, které canisterapie přinesla.

Pro rozhovor byly vytvořeny následující otázky:

1. Jak děti z počátku reagovaly na přítomnost psů ve třídě?
2. Jak se tyto obavy projevovaly? Změnily se časem?
3. Pozorovala jste nějaký přínos v rozvoji dovedností, znalostí dětí? Jiný přínos?
4. Měla jste obavy z reakce dětí na psa?
5. Jaká bezpečnostní opatření ohledně psa ve třídě jste musela provést?
6. Jaká hygienická opatření jste musela provést?
7. Jaký byl postoj rodičů na přítomnost psa ve třídě?
8. Stalo se někdy, že by pes nebo naopak dítě psovi ublížilo?

9. Jak konkrétně vypadají ranní návštěvy psů ve vaší třídě?
10. Je nějaké dítě ve třídě, které psa kontaktuje vždy, ať je zaneprázdněné nebo není?
11. Napadají Vás nějaká negativa v souvislosti s canisterapií v předškolním vzdělávání?
12. Jsou okamžiky, kdy Vás návštěva psa ruší? (Třeba máte rozpracovanou nějakou činnost apod.)
13. Umíte si představit, že by se canisterapie stala stálou součástí školního vzdělávacího programu?
14. Psa znáte už dva roky. Změnily se vztahy mezi dětmi a psy za tu dobu?
15. Doporučila byste canisterapeutické aktivity jako běžnou součást předškolního vzdělávání a proč? (Celé znění rozhovoru je v příloze č. 2).

6.3.4 Shrnutí rozhovoru paní učitelky ze třídy Soviček – starší děti

Paní učitelka v rozhovoru popisuje počáteční reakce dětí na psy (asi před dvěma lety) a další příznivý vývoj: „Začátky byly uplakané, časem se děti zklidnily. Pak zkoušely psa pohladit a nějaké ty neplechy – tahání za uši a tak. Dneska už mu většina dětí věří. Je pravda, že ty proměny chování nějaký čas trvají, klidně i rok. Ti, co si psa neoblíbili, tak k ničemu nenutíme.“

Paní učitelka s canisterapií v MŠ souhlasí, vidí ve spojení dětí a psů sociální, pohybová, komunikační pozitiva. Říká, že skupina je v přítomnosti zvířete tišší a lépe se soustředí – „Ve školce hned postřehnu jinou atmosféru, když přijdou psi. Děti se zklidní, pracují ochotněji, než jindy. Pes je velmi motivující. Nejenom tematicky, ale už jenom tím, že je, svou přítomností.“ Každodenní ranní návštěvy psů paní učitelku v práci neruší, bere je jako přirozenou součást vzdělávacího programu. Popisuje, jak vypadá návštěva psů během ranních her - „Paní zástupkyně se psy přijde, ti se projdou po třídě. Pak záleží na dětech. Buď jsou něčím příliš zaměstnané a psa si nevšímají, nebo nemají žádnou činnost, tak se věnují zvířeti.“ Se zajištěním bezpečnosti a hygieny paní učitelka problémy nemá. S dětmi má domluvená pravidla ohledně správného chování ke psům a mytí rukou po hře se zvířetem. Další povinnosti ohledně těchto situací plní majitelka. V rozhovoru se paní

učitelka zmínila o počátečních obavách z reakce rodičů, přestože ví, že jsou o přítomnosti psa informováni. Žádné negativní reakce ze strany zákonných zástupců dosud nepřišly.

Kolegyně ze třídy Soviček si umí představit, že canisterapie je součástí vzdělávacího programu, protože v mateřské škole už to tak je. Souhlasí s canisterapií ve všech mateřských školách – „V dnešní době, kdy jsou děti zalezlé u počítače, málo se hýbou a rodiče na ně nemají čas, je pes báječný kamarád. Vyslechne, musí se vyvenčit, tedy donutí nás k pohybu a opětuje lásku.“

6.3.5 Rozhovor s třídní učitelkou ze třídy Včelek

Rozhovor s třídní učitelkou proběhl ke konci října, roku 2023. Děti ze třídy Včelek jsou ve věku 2 let. Mají za sebou téměř dvou měsíční zkušenost s pobytem v mateřské škole. Rozhovor se soustředí na počáteční reakce dětí na psa a na zkušenosti paní učitelky s canisterapií v mateřské škole. Paní učitelka už několik let působí pouze ve třídě dvouletých. V rozhovoru popisuje také zkušenosti předchozích skupin dětí.

Pro rozhovor byly vytvořeny následující otázky:

1. Co říkáte na ranní návštěvy psů ve třídě?
2. Kdy mají psi povolený vstup mezi děti?
3. Můžete mi popsat reakce dětí na psa?
4. Jak se obavy dětí projevují?
5. Jak na chování dětí reagujete?
6. Myslíte si, že je to dobrý nápad – pes v mateřské škole?
7. Co dětem pes ve školce přináší?
8. Je pes novým podnětem k učení?
9. Dá se říct, že zachovat bezpečnost u takto malých dětí je náročné?
10. Souhlasila byste s intenzivnějšími canisterapeutickými aktivitami, ne jen s návštěvami?
11. Je forma psích návštěv pro vás ideální?

12. Jaký byl postoj rodičů na přítomnost psa ve třídě?

13. Jak konkrétně vypadají ranní návštěvy psů ve vaší třídě? (Celé znění rozhovoru je v příloze č. 2).

6.3.6 Shrnutí rozhovoru paní učitelky ze třídy Včelek – mladší děti

Paní učitelka s přítomností psa v mateřské škole souhlasí. Jen má výhrady k jeho návštěvám v době adaptace nových dětí. Podle paní učitelky je toto období náročné a přítomnost psa by byla pro učitelky další zátěží, protože děti psa neznají a většinou se ho bojí. Paní učitelka má zkušenosti s tím, že děti počáteční obavy časem překonají a později budou zvíře kontaktovat. Výjimkou bývají tak dvě děti ze skupiny. Ty odmítají zvíře po celou dobu docházky. Pes je pro dvouleté děti novým a časem i zajímavým objektem. Dvouletí se učí správnému a bezpečnému chování a pro některé se stane i kamarádem. Tento vývoj trvá třeba celý první rok, ale je to hodně individuální.

V současné době se děti se psem seznamují třetí týden. Většina se ho bojí. Reagují útekem i pláčem. „Utíkají, křičí, schovávají se za mě. Jsou to bouřlivé reakce. Ale protože se návštěvy psů konají denně, během 14 dnů se děti zklidní. Některé se už jen odvrací, některé se nechají očichat, ale tak dvě-tři děti zůstávají bojácné dál,“ říká paní učitelka.

Dvě děti, které mají zkušenosti se psem z rodiny, ho hladí a hází mu hračku. Zatím chodí pes nebo oba na krátkou ranní návštěvu. Podle paní učitelky je právě tato pravidelnost k vzájemnému poznávání velmi důležitá. Paní učitelka v rozhovoru říká:

„Pes je pro mnohé (děti) zjevení. Protože pro většinu z nich je to opravdu první setkání „tváří v tvář“ živému zvířeti. Když překonají obavy, začnou objevovat, co je to chlupaté stvoření zač.“ Paní učitelka v rozhovoru upozorňuje, že z počátku je nutné hlídat chování dětí, které mohou z nevědomosti psovi ublížit. Říká: „Takhle malé děti ještě neznají, co si smí a nesmí k psovi dovolit. Takže se učí i bezpečnému chování – nesahej mu do očí, netahej ho za uši, u psa se nekřičí apod.“

Paní učitelka popisuje reakce rodičů nových dětí – „Rodiče se hodně ptají na bezpečnost, na hygienu, na konkrétní činnosti se psy. Také je zajímaví naše zkušenosti, jestli se někdy něco nestalo. Mají obavy z toho, že jejich dítě psy nezná a bude se bát apod. My jim odpovídáme podle našich zkušeností.“

V mateřské škole jsou canisterapeutické projekty. Malé děti se jich neúčastní, protože jsou pro ně, vzhledem k věku, příliš náročné. Ale jak říká paní učitelka: „Dětem projekty neutěchou, jakmile přejdou o třídu výš (budou starší), už na ně chodit budou.“

6.3.7 Shody a rozdíly v rozhovorech

Z odpovědí vyplynuly některé shodné rysy chování dětí. Všechny pedagožky potvrzují bázlivé reakce dětí při prvních setkáních se psem a také to, že strach se postupně zmírní a většina dětí psa přijme. Ty, které zvíře neakceptují, zůstávají v odmítavém postoji po celou dobu docházky do MŠ. Dotazované také shodně tvrdí, že děti prostřednictvím psa získávají nové zkušenosti, dovednosti, schopnosti a znalosti. Pro žádnou z nich nepředstavuje zajištění hygieny a bezpečnosti překážku v praxi ani v administrativě. Všechny respondentky souhlasí s přítomností psa v mateřských školách.

V rozhovorech se také objevují odlišnosti, které souvisí s rozdílným věkem dětí. Starší děti se účastní delších aktivit, projektů a získávají více poznatků. Mohou také navázat na svoje zkušenosti se psem. Zvířete se nebojí. Pro ty mladší je to zpravidla první setkání v životě a odezvou je převážně strach. Všechny děti se prostřednictvím psa učí novým dovednostem - příčinou rozdílného věku je rozdíl v kvantitě, kvalitě a intenzitě.

6.4 Pozorování dětí, prvotní reakce na fenky

V mateřské škole, kde pracuji, jsem do výzkumného šetření zapojila dvě skupiny dětí odlišného věku. Seznámila je s dvěma fenkami a zjišťovala jejich vzájemné prvotní reakce. U obou věkových skupin jsem použila metodu pozorování, které u starší skupiny dětí trvalo měsíc a u mladší skupiny čtyři měsíce, tj. celou dobu šetření. Jednalo se o první pololetí školního roku 2023/24. Výsledky pozorování obou skupin jsem zapisovala do výzkumného deníku. Před zahájením výzkumu jsem si stanovila záměr, výchovně vzdělávací cíle a očekávané kompetence, které vycházely ze školního vzdělávacího programu zdejší mateřské školy.

6.4.1 Pozorování v průběhu adaptace

Mladší skupina - dvouleté děti, třída Včelky

Pozorování mladší skupiny dětí trvalo čtyři měsíce. Probíhalo ve třídě, ve které jsem pracovala. Sledovala jsem vývoj vzájemných reakcí, případně stagnaci a tyto projevy jsem

zaznamenávala. Činnost se psem probíhala pravidelně, jeden den v týdnu po dobu čtyř měsíců. Záznamy jsem zpočátku zapisovala vždy po skončení akce, později jen pokud nastala nějaká změna. Na počátku šetření (v říjnu) proběhl rozhovor s třídní učitelkou této skupiny. Pomocí něj jsem se snažila zjistit aktuální stav skupiny vzhledem k adaptaci na školní psy. Na příznivou situaci, pokud by nastala, jsem chtěla navázat. Dvouleté děti se seznámily se školními psy až v říjnu, teprve když se adaptovaly na prostředí mateřské školy. Nechtěla jsem je zatížit příliš mnoha podněty, proto jsem vstup se svou fenkou Bety naplánovala na začátek listopadu. Během společných setkávání dětí a fenky jsem si všímala počátečních reakcí na zvíře, přizpůsobení se nové situaci, změn a vývoje v chování u dětí.

Starší skupina, pětileté děti, třída Sovičky

Na adaptaci dětí a fenky jsem si zvolila dostatečný čas, měsíc a půl. Naplánovala jsem si pozvolné seznámení dětí s fenkou Elí, které probíhalo tak, že fenka nejprve působila jako součást dětské skupiny. Teprve po té se měla stát iniciátorem aktivit s dětmi.

V tomto období adaptace jsem si všímala prvotních reakcí na zvíře, vzájemného působení a vývoje vztahů. Navázala jsem na zkušenosti dětí se školními psy a chtěla jsem pomocí svých pravidelných aktivit s fenkou vzájemné vazby posunout. Aktivity probíhaly pravidelně, dvakrát v týdnu. Záznamy z činností jsem vždy zapisovala po skončení akce. Před zahájením výzkumného šetření proběhl rozhovor s třídní učitelkou ze třídy Soviček. Pomocí odpovědí jsem získala informace o aktuálních zkušenostech dětí se psy, reakcích a vztazích s živým zvířetem. Na tuto situaci jsem chtěla navázat postupným seznámením s mojí fenkou.

Záměr, ke kterému jsem směřovala:

- Seznámit děti s vhodným přístupem a chováním ke psům
- Rozvíjet vzájemné vztahy dětí a psů

Výchovně vzdělávací cíle:

Dítě si zapamatuje podle vzoru lektorky správný přístup k psovi a dokáže jej využít v reálném životě.

Očekávané kompetence - k učení:

Dítě uplatňuje získané poznatky v praktických situacích. Postupuje podle pokynů.

6.4.2 Záznam pozorování

Adaptace dvouletých dětí na psa v prostředí třídy

Prvotní seznámení s fenkou se neobešlo bez obav dětí. Při prvních setkáních většina dětí utíkala od psa pryč, odvracely se nebo plakaly. Po nějaké chvíli se utišily. Někdo jen zvíře pozoroval a dvě děti se nechaly očichat. Pokud se fenka přiblížila na dosah k dítěti, které z ní mělo strach, tak se opakovala stejná reakce jako na začátku - uteklo nebo křičelo. V této podobě se odehrával první měsíc.

Adaptace pětiletých dětí na psa v prostředí třídy

V úvodu této kapitoly popisují organizaci našich setkávání. Následuje popis průběhu několika dnů v období adaptace.

Nastavení pravidel pro setkávání

Pro děti je podstatné, aby věděly, co se bude dít, co mohou očekávat. Také psi potřebují pocit stability a řádu. Z tohoto důvodu jsem vymezila pravidla, která jsme dodržovali a vždy jimi začínali naše setkání:

1. Přivítání.
2. Představení a seznámení se – jen v úvodní lekci.
3. Seznámení/připomenutí důležitých pravidel při zacházení se psem.
4. Naplánovaná činnost
5. Reflexe
6. Rozloučení

První dny – fenka v MŠ

Po společném uvítání jsem představila sebe a svoji fenku – Elí. Pak jsme spolu postupně obešly všechny děti, které se také představily. Mohly si zvíře pohladit, nechat se očichat. Následně jsem se začala děti ptát, zda vědí, jak se mají správně chovat, pokud vidí psa poprvé. Děti odpověděly: „Zeptáme se, jestli si můžeme pejska pohladit.“

Další kroky už neznaly, tak jsem je s nimi seznámila:

1. Zeptáme se majitele, zda můžeme psa kontaktovat.
2. Necháme se očichat, mnoho psů se zajímá o nové lidi a věci čichem.
3. Chováme se klidně, tj. nekřičíme, neběháme, nemáváme pažemi.
4. Pokud je pes klidný, můžeme jej pohladit – po hřbetě, za ušima. Po hlavě ne – pro psa to může být nepříjemné - citlivá oblast okolo uší a hlavy, může to být chápáno jako vpád do osobního prostoru apod. Psa po hlavě hladí jen majitel.
5. Pokud se hlazení psovi nelíbí – děti dokončily větu samy: „ Přestaneme ho hladit.“

Během řeči jsem teoretické informace ukazovala. Poté přišel vhodný okamžik zahrát si hru - „setkání s neznámým psem a majitelem“. Vybrala jsem postupně dívku a chlapce, kteří si „schůzku“ vyzkoušeli. Bylo patrné, že nechat se psem očichat při prvním kontaktu je pro obě děti úplně nová zkušenost. Vzhledem k únavě fenky jsem aktivity ukončila. Nechali jsme Elí odpočívat a nakonec si zopakovali, co nového jsme se naučili.

Další setkávání

Při následující schůzce jsme si zopakovali pravidla pro setkání s cizím psem. Dalším cílem bylo poznat a dodržovat správný přístup k psovi. Následující pravidla jsme se učili a posilovali po celou dobu výzkumu.

Pravidla správného chování ke psům:

- Když psa volám já, nevolá nikdo jiný.
- K psovi přicházíme zepředu, aby nás viděl.
- Hladíme psa, pokud má zájem, a to jemně na zádech, na hrudi, na boku.
- Krmíme psa se svolením psovoda a jen psím krmivem nebo psími pamlsky.
- Psovi neděláme nepříjemnosti jako tahání za ocas, uši, pes se může bránit kousnutím.

6.4.3 Období adaptace pokračuje

V příštích setkáních se fenka stala přirozenou členkou skupiny. Za mého dohledu se účastnila všech činností společně s dětmi - cvičila, chodila na procházky, hrála si a odpočívala. Pohybovala se volně v prostoru třídy, šatny. V případě potřeby odpočinku mohla odejít. Společně jsme vždy začínali v komunitním kruhu a připomněli si pravidla správného chování ke psům.

Obtížná adaptace

Jeden chlapec, který v loňském roce do mateřské školy nechodil a nezvykl si na denní přítomnost školních psů, se držel v bezpečné vzdálenosti. Byla jsem s touto informací předem seznámena. Paní učitelka chlapci dodávala podporu, komunikovala s ním a seděla v komunitním kruhu vedle něj.

Trvání časového rozmezí: 4 týdny, návštěvy 2x v týdnu.

Nastavení hygienických pravidel po hře se psem

S dětmi jsem se domluvila, že po každém kontaktu s fenkou si umyjí ruce mýdlem (mohou si opláchnout i obličej, pokud je pes olízal) a teplou vodou, a to zejména před jídlem. Mojí povinností bylo pravidelně omývat psí hračky v teplé mýdlové vodě s důkladným opláchnutím.

Účast psa při volné hře

Účast ve hře měla dvě rozdílné podoby. Fenka buď pasivně ležela poblíž dětí a pozorovala je, nebo byla aktivním účastníkem hry. Děti jí házely míček, využívaly psích hraček a různých interaktivních pomůcek. Tyto aktivní činnosti se líbily všem zúčastněným. Zde docházelo k prvním interakcím - dětská pohlazení, drbání, pochvaly, psí čichání, olizování, projevy radosti.

Občas bylo nutné dětem připomenout, že živé zvíře není hračka - nelehá se na něj, neoblékáme jej do oblečků pro panenky apod. Líbilo se mi, že se děti u zvířete nedohadovaly. Nastaly například situace, kdy všechna děvčata chtěla Elí naráz hladit nebo ji mít jen pro sebe. Ostatní dívky projevíly nelibost nad chováním kamarádky a řekly, co se jim nelíbí. Nakonec se na společném řešení domluvily. Věděla jsem, že u jiných her se

dokáží pohádat, a tak mě překvapilo, že se psem se ovládaly. U chlapců jsem toto chování nezpozorovala.

Účast psa při cvičení a vycházkách

Fenka není zvyklá na cvičení s dětmi, proto aktivity zpočátku jen pozorovala. Byla trochu zdrženlivá a zůstávala v povzdálí. Bylo důležité zajistit, aby cvičení probíhalo v bezpečném a kontrolovaném prostředí, s ohledem na pohodlí a bezpečnost dětí i psa. Jakmile se fenka začala cítit komfortně, začala se do cvičení zapojovat. Pomůckami jsem ji povzbudila k aktivitě. S paní učitelkou jsme vymýšlely taková cvičení, která by vedla k interakci dětí a zvířete, např. společné běhání, přeskakování překážek, házení míčků apod.

Děti měly ze společných chvil radost, zvláště pokud na ně zvíře reagovalo - napodobilo jejich přeskok nebo přineslo hozený předmět. Na vycházkách do přírody s fenkou jsem podporovala fyzickou aktivitu dětí, což je důležité pro jejich zdraví a kondici. Během procházek měly děti možnost pozorovat moji práci se psem. Učily se, že venčení je určitou povinností a zodpovědností za jinou bytost. Ve volné přírodě si děti hrály a většinou si zvířete nevěšimaly. Fenka se chovala stejně. Užívala si volnosti a nevěnovala klukům a dívkám pozornost.

Společná relaxace, odpočinek po obědě

Při společných relaxacích bylo důležité naučit děti respektovat psí klid a prostor. Nedalo se nic dělat, pokud si fenka našla svoje místo k odpočinku dál od dětských postýlek. Před spaním jsem nečetla pouze psí pohádky, ale také různá vyprávění o životě psa domácího apod. Děti se formou vyprávění učily respektu k živému tvorovi. Poznaly jeho nevšední vlastnosti a charakter, jeho schopnost pomáhat a mnoho dalšího. Společný odpočinek neprobíhal pouze v období adaptace, ale i později.

6.5 Vyhodnocení pozorování v období adaptace

Tím, že třídu denně navštěvovali psi paní zástupkyně, flat coated retrívři, měla jsem příznivé podmínky pro svoje další canisterapeutické působení. Z počtu dvanácti dětí (ve starší třídě) měl obavy jen jeden chlapec, ostatní byly fenkou nadšeny. U mladší skupiny byla situace výrazně jiná.

Mladší skupina, dvouleté děti, třída Včelky

V období adaptace byl charakter jednotlivých setkání téměř stejný. Po počáteční reakci obav došlo k uklidnění skupiny. V této fázi docházelo k prvním kontaktům asi u třech dětí, ostatní fenku pozorovaly z různé vzdálenosti. Zaznamenala jsem dva druhy reakcí. Buď bouřlivý úprk od psa, nebo jen odvracení od zvířete bez křiku a pláče. S kolegyní jsme dětem ukazovaly, jak k fence přistoupit, kde ji pohladit. Vysvětlovaly jsme, že se k ní musíme hezky chovat a pak nás bude mít ráda. Naše chování napodobovaly děti, které se jí nebály. Děti jsme seznamovaly se správným chováním ke psům.

Fence se mezi malými dětmi líbilo. Chodila mezi nimi, když si hrály, brala jim hračky a nechala se hladit od nás dospělých. Pobývala v tomto prostředí jedenkrát týdně, maximálně hodinu. Pravidelnými psími návštěvníky zůstávali nadále školní psi – Dantes s Forestem.

Starší skupina, pětileté děti, třída Sovičky

Období adaptace jsem zkrátila na jeden měsíc místo plánovaného měsíce a půl. Děti se sžily se zvířetem rychle. Zaměřila jsem se na chování a reakce předškoláků na fenku v prostředí třídy a při vycházkách.

Toto období jsem si rozdělila na dvě části. Nejprve se děti s fenkou poznávaly. Učily se, jak se chovat k cizím psům a pravidlům správného chování. Na tuto fázi navázala akční část, které se věnuji později. Seznamování a vzájemná adaptace proběhla rychle a pohodově. Děti se psů nebály a hbitě navazovaly kontakt. Fenka je společenská a má ráda akční dění. Čipernost malých kamarádů ji zaujala, vypadala spokojeně a nikdy neprojevila nelibost. Do mateřské školy docházela ochotně. Pokud se cítila unavená, vysvětlila jsem dětem její stav a nechali jsme ji odpočinout.

Obtížná adaptace

V tomto adaptačním období chlapec fenku sledoval nebo si jí nevšímal. Pokud se náhodou k němu zvíře přiblížilo, zpanikařil, začal křičet a utekl. V komunitním kruhu poslouchal výklad, ale ke zvířeti se za celou dobu nepřiblížil ani ho nekontaktoval. Uvolnil se, teprve když jsem s fenkou odešla. S paní učitelkou jsem se domluvila, že na chlapce nebudeme naléhat a dáme mu čas, aby si na novou situaci zvykl.

Výjimečná situace

Všimla jsem si, že si chlapec prohlíží obrázky s pravidly chování ke psům. Využila jsem jeho zájmu a začala si s ním povídat. Chlapce jsem se zeptala, zda si myslí, že fenka Elí je hodná. Řekl, že ano. Pokračovala jsem v dotazování a zajímalo mě, zda by si fenku pohladil, (když je hodná). Řekl, že ne. Nechtěl ani se mnou, ani s kamarádem. Kontakt se psem neproběhl, ale projevil se první, spontánní zájem o „psí program“.

Ostatní děti se nebály psa kontaktovat. Obtížná byla občasná neukázněnost dětí. Při příchodu zvíře hlučně vítaly – pokřiky, rychlými pohyby apod. Chápala jsem jejich radostné pocity, ale bylo zapotřebí, dodržovat domluvená pravidla a zvíře hlukem neplašit. V komunikačním kruhu děti pravidla dodržovaly, ale v ostatních situacích ne. Správnému chování jsem je učila i po adaptačním období.

Zhodnocení cíle, kompetencí a závěru

Usilovala jsem o dosažení stanoveného cíle, seznamovala jsem děti s vhodným přístupem a chováním ke psům. Byla jsem pro děti vzorem správného chování a přístupu k psovi. Děti se seznámily s různými pravidly chování, které budeme nadále posilovat a podporovat.

Vyhodnocení pozorování dětí a jejich prvotních reakcí na fenky

V mateřské škole, kde pracuji, jsem do výzkumného šetření zapojila dvě skupiny dětí odlišného věku. Seznámila je s dvěma fenkami a zjišťovala jejich vzájemné prvotní reakce. Pozorování dvouletých dětí trvalo celou dobu výzkumu. Skupinu pětiletých dětí jsem sledovala měsíc, jednalo se o měsíce září, říjen školního roku 2023/24. Výsledky pozorování obou skupin jsem zapisovala do výzkumného deníku. Před zahájením výzkumu jsem si stanovila záměr, výchovně vzdělávací cíle a očekávané kompetence, které vycházely ze školního vzdělávacího programu místní mateřské školy.

6.6 Akční výzkum, realizace canisterapeutických aktivit

Druhá část výzkumu navazuje na předchozí období adaptace. V této fázi vstupuje fenka mezi děti a v různých tematických aktivitách se stává podnětem a aktivním členem

skupiny. Zaznamenávám vývoj vztahů, rozvoj osobnosti dětí a pokroky zapisuji do výzkumného deníku. Průběžně hodnotím proces a dosažené výsledky. Na základě získaných poznatků upravuji další postup. V závěru komplexně hodnotím jednotlivé aktivity.

Realizace canisterapeutických aktivit, dvouleté děti

Ve třídě dvouletých dětí nebylo vzhledem k věku a k aktuální situaci možné realizovat canisterapeutické aktivity, a to ani ve zjednodušené podobě. Děti se nacházely ve fázi počátečního seznamování se psem. Přesto bych zde chtěla popsat a shrnout, jak se situace vyvíjela v následujících třech měsících. Po té se budu věnovat pouze skupině starších dětí.

Skupina dvouletých dětí

Fáze seznamování - obavy ze psa trvaly po celou dobu výzkumného šetření. Byl patrný drobný vývoj. Chování dětí jsem si rozdělila do tří skupin.

1. V první skupině se nacházely děti, které se psa bály. Reagovaly pláčem a únikem ze situace. Postupem času se toto chování u některých změnilo. Odmítání psa bylo mírnější nebo se změnilo na první kontakty- pohazení – v přítomnosti učitelky, hru s psími hračkami. Jedno dítě reagovalo křikem a útekem vždy.
2. Do druhé skupiny jsem si zařadila děti, které měly z fenky obavy, ale reagovaly mírněji než kamarádi v první skupině. Zde zůstává chování u většiny dětí stejné.
3. Třetí skupina zahrnuje děti, které se od začátku fenky nebály. Reagovaly a kontaktovaly ji. Zde bylo možné, ve vhodné situaci, děti rozvíjet. Jednalo se o tyto aktivity:
 - a) Kde můžeme/nemůžeme fenku hladit.
 - b) Seznámení s částmi psího těla.
 - c) Vedení fenky na vodítku.
 - d) Běh k cíli za fenkou.
 - e) Vaříme (v dětské kuchyňce) jídlo psovi.
 - f) Říkáme si, co psi jedí a pijí.

Vše jsme se učili v přítomnosti zvířete, s pomocí dotyků jejího těla. U ostatních skupin, viz výše, tyto aktivity zařadit nešly, děti neměly zájem.

Shrnutí

Během čtyřměsíčního pozorování došlo v souvislosti s přítomností psa k výše zmíněným změnám v chování dětí. Z popisu jednotlivého chování dětí je poznat, že tam, kde již nějaká zkušenost se psem je, lze na ni navázat a dítě dál rozvíjet. Tam, kde zkušenost chybí, musíme počkat. Můžeme děti motivovat, být jim příkladem, posilovat první zájem, ale přesto nevíme, jak se vztah ke zvířeti vyvine.

6.6.1 Realizace canisterapeutických aktivit, skupina pětiletých dětí

V této druhé části práce stručně představím některé canisterapeutické aktivity, které proběhly ve třídě starších dětí. V celém rozsahu jsou k dispozici v příloze této práce společně s fotografiemi z těchto činností. Při zařazení aktivit jsem se řídila dosavadními poznatky a zkušenostmi dětí.

„RVP PV vymezuje kompetence jako obsah předškolního vzdělávání a cíl, kam by měl pedagog, ve své pedagogické práci při rozvoji dětí směřovat. Dílčí cíle jsou cíli pro pedagoga. Vyjadřují, co by měl pedagog v průběhu předškolního vzdělávání sledovat, na co se ve vzdělávání zaměřovat a co u dětí podporovat“ (Krejčová a kol. 2015, str. 107).

Připravené aktivity jsem směřovala k jednotlivým cílům a kompetencím, které byly následně vyhodnoceny. Při plánování prvních lekcí jsem se opírala o začínající interakce zachycující první komunikaci a spolupráci dětí a fenky. Činnosti jsou realizovány metodou canisterapie AAE. V těchto hrách se pes aktivně zapojuje do hry. Setkání probíhala skupinovou formou v podobě dlouhodobého návštěvního programu.

Inspiraci ke canisterapeutickým činnostem jsem čerpala z různých publikací a materiálů. Nápady na aktivity jsem tvořila a plánovala s pomocí své vedoucí z canisterapeutického spolku. Konzultovala jsem s ní vhodnost a přiměřenost činností vzhledem k věku a potřebám dětí. Přihlížela jsem k dosavadním vztahům dětí a psů. Vycházela jsem z canisterapeutických zásad a dbala zásad pro předškolní vzdělávání. Soubor aktivit jsem plánovala tak, aby pomáhal plnit dílčí cíle dle RVP PV a obecné cíle

canisterapie. Činnosti a hry jsou přizpůsobeny pro určitou skupinu dětí a konkrétního psa a mohou sloužit jako zdroj inspirace.

6.6.2 Popis realizace jednotlivých aktivit

Na každou lekci jsem si připravila dvě aktivity. Po jejich skončení jsme se společně s dětmi (které se účastnily) a paní učitelkou sešly k reflexi. Mezi aktivitami byla přestávka, aby si fenka odpočinula. Vždy jsme začínali v komunitním kruhu, kde jsme se přivítali, zopakovali pravidla a připomněli si předešlou činnost z minulých dnů. Po skončení programu si děti mohly s fenkou hrát. Většinou se mazlily nebo se přetahovaly o hračku, někdy využívaly psích interaktivních hraček. Na konci proběhlo zhodnocení.

Druhy aktivit

Činnosti jsem rozdělila podle zaměření na:

1. zábavné aktivity
2. fyzické aktivity
3. vzdělávací aktivity
4. sociální aktivity
5. umělecké aktivity.

V každé kapitole popisuji, o čem jednotlivé aktivity jsou, co u dětí i psů posilují. Na tuto charakteristiku navazuji záměrem, který reaguje na daný stav a úroveň vztahů. Jednotlivé činnosti, které jsem s dětmi realizovala, jsou podrobně popsány v příloze práce.

Přehled jednotlivých činností:

- Popis aktivity
- Výchovně vzdělávací cíle
- Příklady aktivit se psem
- Shrnutí

1. Zábavné aktivity

1.1 Popis aktivity

Pozitivní atmosféra je klíčová pro efektivní učení a budování silného vztahu, proto jsem se rozhodla začít zábavnými činnostmi. Radost z her buduje vzájemné pouto a důvěru. Pes zažívá pozitivní zkušenosti s dětmi, zvyšuje se jeho motivace k učení a posiluje svoje sebevědomí.

1.2 Výchovně vzdělávací cíle

Děti se psem rozvíjejí společné vztahy, prožívají příjemnou a zábavnou atmosféru a poznávají emocionální uspokojení.

1.3 Příklady zábavných aktivit se psem

Pejsku, mlsej - pokládání pamlsků na různé části těla, Pejsku, hledej hračku, Obrázek z granulí a další.

1.4 Shrnutí

Na základě pozorování a hodnocení paní učitelky jsem došla k závěru, že děti aktivně reagovaly na nové podněty, chovaly se citlivě a ohleduplně k živému zvířeti a snažily se napodobit laskavé chování dospělého. Hry přinesly očekávanou radost a důvěru dětí ve zvíře. Předškoláci navázali s fenkou hlubší vztah a posílili svoje sebevědomí.

Směřovali jsme k těmto klíčovým kompetencím - *Dítě si dovede aktivně všímat dění kolem sebe. Dítě projevuje citlivost a ohleduplnost a napodobuje prosociální chování*“ (RVP PV, 2021, s. 11, 12).

2. Fyzické aktivity

2.1 Popis aktivity

Fyzické aktivity mají mnoho předností, např. podporují celkový rozvoj, zdraví a zlepšují náladu. Pravidelná fyzická námaha pomáhá vyčerpat přebytečnou energii, což vede ke klidnějšímu chování. Společné hry podporují vzájemnou spolupráci a komunikaci.

2.2 Výchovně vzdělávací cíle

Děti rozvíjí pohybové schopnosti a dovednosti - koordinace pohybu. Společně s fenkou spolupracují a posilují vzájemné vztahy.

2.3 Příklady fyzických aktivit se psem

Venkovní hry – procházky, Rychlostní běh k cíli, Překážková dráha pro psa a další.

2.4 Shrnutí

Pes přirozeně motivoval děti k pohybu. Děti rozvíjely rychlost (běh), obratnost, hody míčkem. Učily se dávat povely: „přines, pusť, čekej“. Tato spolupráce děti těšila.

Směřovali jsme k těmto klíčovým kompetencím – *„Děti uplatňují dovednosti v praktických situacích. Děti řeší problémy na základě zkušeností a vymýšlí nová řešení. Děti rozšiřují svou slovní zásobu.“* (RVP PV, 2021, s. 11, 12).

3. Vzdělávací aktivity

3.1 Popis aktivity

Vzdělávací hry jsou důležité nejen pro rozvoj dovedností a vědomostí, ale také pro budování silného vztahu. Společné vzdělávání posiluje vzájemné porozumění dětí a psů. Vzdělávací aktivity učí děti odpovědnosti, péči o jiné bytosti a komunikaci s ostatními.

3.2 Výchovně vzdělávací cíle

Děti zdokonalují dovednosti v oblasti jemné motoriky. Rozvíjejí dovednosti umožňující vyjádřit prožitky. Seznamují se s elementárními poznatky o psovi domácím a tím posilují vzájemný vztah. Učí se vyjadřovat v delších větách.

3.3 Příklady vzdělávacích aktivit se psem

Hmatem poznáváme části těla psa, Čteme psovi, Máme dva psy – hledej rozdíly a podobnosti a další.

3.4 Shrnutí

Vzdělávací aktivity rozšiřovaly poznatky dětí o psech - o částech těla, vlastnostech, potřebách. Děti byly při těchto hrách zvědavé, soustředěné a aktivně se zapojovaly. Uměly říct, proč se jim činnost líbila a vyjádřily svoje pocity.

Směřovali jsme k těmto klíčovým kompetencím – „*Dítě soustředěně pozoruje a naslouchá. Dítě dokáže vyjadřovat svoje prožitky a pocity. Dítě chápe potřebu dodržovat pravidla*“ (RVP PV, 2021, s. 11, 12, 13).

4. Sociální aktivity

4.1 Popis aktivity

Sociální hry rozvíjejí sociální dovednosti – soucit, empatii, porozumění neverbálním signálům. Děti se učí rozpoznávat chování psa a respektovat jeho osobní prostor.

4.2 Výchově vzdělávací cíle

Děti posilují přirozené poznávací city (zvědavost, radost z objevování apod.) Rozvíjejí kooperativní dovednosti, sebeovládání a schopnost city plně prožívat – uvolnění, emocionální propojení.

4.3 Příklady sociálních aktivit se psem

Péče o psa, Hra na terapeutické objekty, Zapojení psa do hrané pohádky a další.

4.4 Shrnutí

V sociálních aktivitách se propojily mnohé dovednosti. V rámci těchto her se děti seznámily s pozicemi psů a s jejich významem. Děti se zajímaly o potřeby a péči o psa. Učily se taktnímu chování. Objekt fenky v nim vyvolalo pozitivní emoce a uvolnění, které uměly vyjádřit.

Směřovali jsme k těmto klíčovým kompetencím - *Děti spontánně vymýšlí nová řešení problémů, mají originální nápady a využívají dosavadních zkušeností. Děti se spolupodílí*

na společných rozhodnutích. Projevují dětským způsobem citlivost a ohleduplnost“ (RVP PV, 2021, s. 11, 12).

5. Umělecké aktivity

5.1 Popis aktivity

Umělecké aktivity mohou zábavným způsobem rozvíjet kreativitu, smysly a dovednosti dětí. Celkově mohou poskytnout mnoho příležitostí k učení a posílit vzájemné vztahy.

5.2 Výchovně vzdělávací cíle

Děti vyjádří myšlenky, pocity nebo fantazii prostřednictvím kresby, zpěvu či přednesu.

Děti poznávají samy sebe, rozvíjí pozitivní city ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).

5.3 Příklady uměleckých aktivit se psem

Malování psa, Zpívání pro psa, Hudební relaxace a další.

5.4 Shrnutí

Při těchto aktivitách bylo nutné zajistit bezpečnost a pohodlí obou stran. Děti jsem vedla k citlivému zacházení s fenkou. Samotná fenka byla podnětem ke všem aktivitám a velkou motivací. Všechny děti se velmi ochotně do činností zapojovaly. V těchto aktivitách děti vystupovaly jako baviči. Záměrem bylo posílit jejich sebedůvěru a sebevědomí.

Směřovali jsme k těmto klíčovým kompetencím – *„Dítě spontánně vymýšlí nová řešení a zapojuje fantazii. Dítě komunikuje (tancuje, zpívá) bez zábran a ostychu. Dítě samostatně rozhoduje o svých činnostech“ (RVP PV, 2021, s. 12).*

7 CELKOVÉ SHRNTÍ ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ

Během výzkumného šetření bylo zjištěno mnoho důležitých poznatků ohledně propojení předškolního vzdělávání s canisterapií.

Prostřednictvím rozhovorů, akčního výzkumu a pozorování dvou skupin dětí různého věku jsem získala množství informací o využití canisterapie v rámci předškolního vzdělávání.

Pomocí rozhovorů jsem si utvořila představu, jaká je aktuální situace ohledně canisterapie ve zdejší mateřské škole. Vzhledem k tomu jsem si snadno vytvořila vlastní plán dalšího působení. Z rozhovorů jsem zjistila, že všechny tři dotazované pedagožky vidí v canisterapii přínosy a souhlasí s jejím zařazením do předškolního vzdělávání.

Výzkumné šetření proběhlo ve dvou skupinách dětí různého věku. Na počátku jsem u obou skupin zvolila metodu pozorování. U mladších jsem tuto metodu aplikovala dále, u starších jsem přešla k metodě akčního výzkumu. Během období adaptace jsem sledovala prvotní reakce na psa. U starších dětí bylo možné pozorovat navázání a postupné rozvíjení společného vztahu, mladší fenku teprve poznávaly. Mezi dětmi různého věku byl rozdíl v množství zkušeností a v rozsahu vztahů se zvířetem.

Během akčního výzkumu bylo realizováno čtyřicet různých canisterapeutických tematických her zaměřených na rozvoj osobnosti dítěte a rozvíjení a posílení vztahů mezi dítětem a psem. Jednotlivé hry proběhly v takovém pořadí, v jakém jsou v diplomové práci představeny. Akčnímu výzkumu předcházela fáze pozvolného seznamování. Tento postup byl vhodný a pomohl pozdějším vzájemným vztahům. Jednotlivé aktivity se lišily charakterem, průběhem a zaměřením. Jejich popis a průběh je vždy doplněn o konkrétní příklad hry, která byla realizována. Dosažení cíle a kompetencí je popsáno na konci jednotlivých aktivit. Při plánování cílů a směřování ke kompetencím jsem vycházela ze školního vzdělávacího programu zdejší mateřské školy, který vychází z RVP PV. Na zhodnocení jednotlivých aktivit se podíleli všichni zapojení jedinci. Z chování dětí je patrný kladný a aktivní přístup, pozitivní emoce – cit, radost a nadšení. Děti se činností účastnily dobrovolně a aktivně. Během her docházelo k vzájemným kontaktům a

interakcím s fenkou. Z reflexe učitelky vyplývá, že děti jsou tišší při činnostech s fenkou a lépe se soustředí. Kolegyně také oceňuje zájem dětí a učení se novým dovednostem. Vnímá příjemnou atmosféru a pozitivní přístup dětí k pohybu.

Příprava aktivit a jejich provedení bylo časově náročné. Při realizaci her jsem vnímala příjemnou atmosféru a nadšení dětí. V organizaci jednotlivých aktivit mi hodně pomohlo množství osobních pedagogických zkušeností. Výhodou práce s fenkou byl její výcvik a klidná povaha. Canisterapeutické aktivity v mateřské škole vnímám jako příjemné, přínosné a pro děti zajímavé.

Při porovnání obou věkových skupin sledávám rozdíly ve zkušenostech, v reakcích na živé zvíře a v rozvoji vztahů. Odlišné reakce a prožitky poukazují na potřebu zohlednění věkových specifik při plánování canisterapeutických aktivit.

DISKUZE

Primárním cílem práce bylo posoudit možnosti začlenění canisterapie do předškolního vzdělávání v běžné mateřské škole, poznat přínosy tohoto přístupu. Dále jsem zjišťovala, jak je možné začlenit canisterapii do mateřské školy pro zdravé děti. Ve své práci jsem porovnávala výsledky svého šetření s teoretickými znalostmi.

Pokud chceme s canisterapií v MŠ pracovat, tak je nejprve zapotřebí zajistit kvalifikovanost psů. Jak říká Velemínský (2007, s. 102) je nutné, aby pes získal osvědčení v canisterapii. Dále je rozhodující nalézt vedení mateřské školy, které bude mít odvalu pracovat s novými přístupy a bude otevřené novým myšlenkám. Této myšlenky se dotýká v rozhovoru jedna odpověď paní zástupkyně – „nejdůležitější je postoj vedení mateřské školy“. Naštěstí mám zkušenost s ochotnou a změnám nakloněnou paní ředitelkou, která v oblasti canisterapie pozitivně ovlivnila svoje podřízené i zákonné zástupce. Všechny zmíněné skupiny rozhodují o tom, zda můžete se psem mezi děti. Pokud jsou zajištěny tyto podmínky, je potřeba splnit další požadavky, se kterými souvisí i podotázka – „Jaké jsou požadavky na bezpečnost, hygienu a právní záležitosti spojené s canisterapií v kontextu předškolního vzdělávání?“

Těmito požadavky se zabývám v kapitole „Legislativa a hygiena“. Pokud je vše zmíněné zajištěno, je nezbytné domluvit se na spolupráci s třídní učitelkou. V canisterapii zodpovídá psovod za svého psa, proto je nutné dohodnout se s učitelkou na odpovědnosti za děti, nebýt s dětmi a psem sama. Porovnála jsem výše zmíněné povinnosti s tím, jak jsem je realizovala v praxi a zjistila jsem, že se vše shoduje.

Dále jsem se věnovala odpovědi na druhou výzkumnou otázku - „Jaké možnosti a výhody může přinést spojení canisterapie s předškolním vzděláváním?“ Nejdříve je dobré si uvědomit, že canisterapie má prostřednictvím psa pozitivně působit na zdraví člověka, jak zdůrazňují mnozí autoři. Předtím, než se stanoví cíl a ujasní se, jaké oblasti se budou u dětí rozvíjet, je nutné, aby při kontaktu dítěte a psa vznikla vzájemná interakce, o které mluví Galajdová (1999, s. 160). V empirické části popisují vznik vzájemných vazeb mezi fenkou a pětiletými dětmi a jejich postupný rozvoj a přínos. V canisterapii obecně platí, pokud se pracuje se zvířetem s určitým cílem, teprve tehdy můžeme klienta rozvinout, a to v různých oblastech. Při procesu plánování aktivit jsem si stanovila obecné cíle

canisterapie, které lze u dětí v předškolním věku naplňovat *a na ty jsem zaměřila svoje aktivity s fenkou. Tyto činnosti probíhaly pouze ve skupině pětiletých dětí. Analýzou dat jsem zjistila, že přítomnost fenky přinášela dětem mnoho výhod v různých oblastech. Z většiny aktivit je možné vyčíst radost a zájem o živé zvíře. V emoční oblasti si byly děti vědomé svých pocitů, zažívaly pohodu a projevovaly soucit s živým tvorem. Cítit se dobře, je z mého pohledu velmi mnoho. V oblasti komunikace poznaly nová slova a učily se vyjadřovat svoje pocity. U pohybových aktivit popisují velkou motivaci k pohybu u některých dětí, a to právě zásluhou fenky. Prostřednictvím živého zvířete a připravených aktivit se děti naučily novým dovednostem, dozvídaly se informace ze života psa, poznávaly nové činnosti (s fenkou) a mnoho dalšího. U mladší skupiny dětí se chování k fence příliš nezměnilo. Dalo by říct, že přínos je pro tuto věkovou skupinu, za takto krátkou dobu, minimální. Ze svého pohledu vidím výhody a možnosti canisterapie v mateřské škole v tom, že dítě dostane šanci vzdělávat se za nových obohacujících podmínek. Poznávat svět z jiného úhlu, prostřednictvím zvířete, které reaguje, opětuje zájem a lásku. Je to jiný způsob dorozumívání než s lidmi.*

Odpověď na poslední výzkumnou otázku – „Jak canisterapie zapadá do plánů a cílů předškolního vzdělávacího programu?“, *jsem hledala už při stanovování obecného canisterapeutického cíle. Zde jsem si uvědomila, že obecné cíle canisterapie se shodují se záměry v rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. V obou případech jde o rozvoj rozumový, citový, kognitivní a pohybový atd. Tuto skutečnost mi potvrdila i paní zástupkyně, která v rozhovoru zmínila, že canisterapie je součástí jejich Školního vzdělávacího programu. Aktivity, které jsem s dětmi realizovala, sledovaly stanovené cíle a klíčové kompetence. Jejich naplňování popisují na konci každé tematicky zaměřené aktivity (podrobněji jsou popsány v příloze). Tyto záměry a výstupy vycházely z rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Jejich realizací jsem naplňovala záměry předškolního vzdělávání a současně obecné cíle canisterapie. Práce se psem v mateřské škole je netradiční, atraktivní a podněcující. Přináší inovaci v náplni dne v mateřské škole a v práci učitelky.*

ZÁVĚR

Závěr mojí práce potvrzuje význam canisterapie jako inovativního prvku v předškolním vzdělávání. Aktivity spojené s canisterapií jsou zábavné a umožňují vzájemnou komunikaci. Zjištění naznačují, že pes představuje inspirativní zdroj, který děti nejen zajímá a baví, ale také podporuje jejich rozvoj v oblasti sociálních vztahů, dovedností a vztahů k přírodě. Canisterapie není pouze prostředkem k získávání nových dovedností, ale také účinným nástrojem pro podporu současných směrů vzdělávání, jako jsou sociální vztahy, environmentální vědomí a inovativní přístupy k vzdělávání. Celkově lze říci, že canisterapie je efektivní metodou pro motivaci dětí k učení prostřednictvím pozitivních interakcí se zvířetem. Práce s terapeutickou fenkou dětem poskytovala přímý a konkrétní zážitek, který byl motivující. Děti byly zaujaté interakcí se zvířetem a tato motivace přecházela do vzdělávacích činností. Vzájemné působení dětí a fenky, například při správné manipulaci s ní či vydání povelu, dětem přinášel pocit úspěchu. Tato pozitivní vazba může děti motivovat k dalšímu učení a zvyšovat sebevědomí. Práce s terapeutickým psem (obecně) může poskytnout alternativní způsob učení a motivovat děti k aktivnímu zapojení. Dále je třeba zkoumat a uplatňovat postupy, které by canisterapii učinily ještě efektivnější a dostupnější pro širší spektrum dětí, aby mohla přinést prospěch co nejvíce jedincům ve vzdělávacím prostředí.

Po získání teoretických znalostí a praktických dovedností z oblasti canisterapie bych ráda udělala další krok. Chtěla bych dále zkoumat a rozvíjet metody práce s fenkami v mateřské škole na základě pozorování, zpětné vazby a praktických aktivit. Mám zájem navrhnout nové aktivity, které by dětem poskytovaly další přínosy. Plánuji takové činnosti, které budou zvyšovat povědomí dětí o zvířatech, podporovat péči o ně a učit je zodpovědnému učení. Přemýšlím nad dalším vzděláváním v oblasti canisterapie a terapeutické práce s fenkami. Zvažuji možnost přejít k jiné canisterapeutické organizaci, která bude spolupracovat s mateřskými školami. Očekávám, že spolupráce s touto organizací mi umožní získat nové poznatky a dovednosti v oblasti vzdělávání dětí v mateřské škole a terapeutické práce se psy.

Závěrem bych ráda zdůraznila význam informovanosti rodičů v oblasti canisterapie. Je důležité, aby zákonní zástupci byli dobře informováni o této činnosti, aby

se předešlo případným obtížím s odmítnutím v budoucnu. Posílila bych pozici canisterapie tím, že bych rodiče zapojila do společných vzdělávacích canisterapeutických aktivit. To by mohlo vést ke kladným zkušenostem rodičů a ke sdílení pozitivních změn, které rodiče zpozorují u svých dětí díky canisterapii.

LITERATURA

FINE, Aubrey H. *Handbook on animal-assisted therapy: foundations and guidelines for animal-assisted interventions*. Fifth edition. London, United Kingdom: Academic Press, an imprint of Elsevier, 2019. ISBN 1-78785-606-2.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše, aneb, Canisterapie*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-789-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Druhé, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOŘEJŠÍ, Václav a BARTŮŇKOVÁ, Jiřina. *Základy imunologie*. 4. vyd. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-280-9.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi: význam hry, role pedagoga, cíl hry, soubor her*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0852-3.

KREJČOVÁ, Věra; POCHE KARGEROVÁ, Jana a SYSLOVÁ, Zora. *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0812-9.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd., 1. vyd. v Gradě. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

MYERS, Gary. *The significance of children and animals*. United States of America: Purdue University Press, 2007. ISBN 80-210-3977-9.

NERADŽIČ, Zoran. *Animoterapie aneb jak nás zvířata umí léčit*. Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8.

OPATRÍLOVÁ, Dagmar. *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3977-9.

ŘÍČAN, Pavel a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Dětská klinická psychologie*. 4., přepracované a doplněné vydání, 10. dotisk v r. 2021. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 978-80-247-1049-5.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Vydání třetí, přepracované. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

STAFFOVÁ. *Canisterapie a autismus*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-247-1049-5.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

ŠVINGALOVÁ, D., *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol: školní a třídní vzdělávací program*. ISBN 80-7083-697-0.

TVRDÁ, Andrea. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Nakladatelství Plot, 2020. ISBN 978-80-7428-366-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie Dětství a dospívání*. Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5024-1.

VELEMÍNSKÝ, Miloš; EISERTOVÁ, Jaroslava a TICHÁ, Věra. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

VON DER LEYEN. *Vlastnosti psů, 140 plemen a jejich charakteristiky: zvíře v sociálních službách*. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1135-1.

ZACHAROVÁ, Eva. *Základy vývojové psychologie: zvíře v sociálních službách*. Praha. ISBN 978-80-7464-220-3.

ZELINA, Miron. *Strategie a metody rozvoja osobnosti dieťaťa: (metody výchovy)*. 2. vyd. Bratislava: IRIS, 1996. ISBN 80-967013-4-7.

ZEZULKOVÁ, Eva. *Význam orientační diagnostiky výslovnosti v mateřské škole: (metody výchovy)*. 2. vyd. Bratislava: IRIS, 1996.

Časopisy

Brodská, T. Dotek, který léčí. *Psychologie dnes*. 2007, říjen, 13, 42, ISSN 1212-9607.

LOUČKA. Canisterapie v dětském domově. Online. *Pes přítel člověka*. Roč. 2008. [cit. 2024-04-01].

RŮŽIČKA. Psi opravdu umí léčit. Online. *Pes přítel člověka*. 2008. [cit. 2024-04-01].

Internetové zdroje

<http://canisterapie-zlin.cz/canisterapeuticke-desatero.php/>. [cit. 2024-04-01].

<http://grandetorrente.com/2023/06/canisterapie/>. [cit. 2024-04-01].

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, (2004, 2016, 2017, 2018, 2021). Praha: MŠMT.

Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolnivzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani/>. [cit. 2024-04-01].

<http://terapie.az4u.info/cs/alternativni-terapie/zooterapie/>. [cit. 2024-04-01].

<https://fyzioklinika.cz/poradna/clanky-o-zdravi/17-canisterapie/>. [cit. 2024-04-01].

<http://petcenter.cz/blog/co-je-canisterapie/>. [cit. 2024-04-01].

http://www.canisterapie.info/portal/alias__Rainbow/lang__cs/tabID__3353/DesktopDefault.aspx. [cit. 2024-04-01].

<https://druhasance.webnode.cz/canisterapie2/canister-tym/>. [cit. 2024-04-01].

Zákon o sociálních službách § 116, 2. Online. In:[cit. 2024-04-01].

Seznam příloh

Příloha 1 – Canisterapeutické aktivity realizované ve třídě Soviček, s dětmi ve věku 5 let

Příloha 2 – Rozhovory s pedagožkami

Příloha 3 – Certifikáty canisterapie

Příloha 4 – Fotky ze třídy Včeliček, dvouleté děti

Příloha 5 – Fotky ze třídy Soviček, pětileté děti

Příloha č. 1:

Canisterapeutické aktivity realizované ve třídě Soviček, s dětmi ve věku 5 let

Druhy aktivit

Činnosti jsem rozdělila podle zaměření na:

- 1. zábavné aktivity**
- 2. fyzické aktivity**
- 3. vzdělávací aktivity**
- 4. sociální aktivity**
- 5. umělecké aktivity**

Popis jednotlivých aktivit:

- Výchovně vzdělávací cíle
- Příklady aktivit se psem
- Popis konkrétní realizované hry
- Zhodnocení – individuální přístup, reflexe dětí, učitelky, sebereflexe
- Evaluace cílů a kompetencí

1. Zábavné aktivity

Pozitivní atmosféra je klíčová pro efektivní učení a budování silného vztahu, proto jsem se rozhodla začít s dětmi zábavnými činnostmi. Radost z her buduje vzájemné pouto a důvěru. Pes zažívá pozitivní zkušenosti s dětmi, zvyšuje se jeho motivace k učení a posiluje svoje sebevědomí.

1.1 Výchovně vzdělávací cíle

Děti se psem rozvíjejí společné vztahy, prožívají příjemnou a zábavnou atmosféru a poznávají emocionální uspokojení.

1.2 Příklady zábavných aktivit se psem

- Pejsku, mlsej - pokládání pamlsků na různé části těla
- Pejsku, hledej hračku
- Obrázek z granulí
- Pes pacientem
- Vodní zábava – hry dětí a psa u vody
- Fotografování – děti fotografují psa v různých situacích
- Hry s novými (psími) interaktivními hračkami

1.1 Popis konkrétní realizované zábavné hry, Pejsku, mlsej

Tato hra posiluje zábavnou a hravou atmosféru a interakci dětí a fenky. Děti sedí v komunitním kruhu, jsou vyzvány, aby na určitou část svého těla položily psí pamlsk a počítaly s tím, že fenka se této oblasti dotkne.

Průběh hry

Děti si rozmyslí, na jakou část těla si pamlsk položí. Nehrají všechny děti najednou. Jsou vybrány dvě a ostatní přihlíží. Po umístění pamlsku na tělo, volají fenku k sobě. Ta přichází a hledá. Po té, co fenka pamlsk najde a sní, jsou vybráni další hráči.

1.2 Zhodnocení zábavných aktivit

Dětem přišly dotyky psího čenichu legrační. Tak se někdy stalo, že jim pamlsk z těla spadl a hledání pokazily. To však nezkazilo příjemnou a veselou atmosféru ve třídě. Naopak tato událost přispěla k větší radosti. Fenka přibíhala na zavození dětí, neměla problém jídlo objevit. Líbilo se jí, že je odměněna. Po osmém opakování na ní byla patrná únava. Bylo nutné s činnostmi přestat, aby si mohla odpočinout. Děti si vybíraly tyto části těla – dlaň, nárt, břicho, záda, paži, stehno apod. Obličej si nevybral nikdo. Děti chtěly hrát hru déle, ale psí kamarádka už byla unavená.

Individuální přístup

Zhodnotím přístup chlapce, který se psů bojí.

Chlapec nikdy nehrál hru, při které by se musel dotknout psa nebo naopak. Jediné aktivity, které se účastnil, bylo stavění obrázků z granulí. Zde žádný kontakt se zvířetem nebyl.

Reflexe dětí

Děti se vyjádřily: „Bavilo mě, že mě Elí poslouchala.“ „Udělala, co jsem chtěla.“

Jejich sebevědomí posílilo to, že na ně pes reagoval a splnil, co po něm žádaly. Děti považovaly činnosti za legrační.

Reflexe učitelek

Paní učitelka ocenila zábavnost her, příjemnou atmosféru a rozvíjející se vztahy dětí a psů. Souhlasila se mnou, že tyto činnosti přispívají k hlučnosti ve třídě a zřejmě fenku obtěžují. Domluvily jsme se, že napříště budeme děti v hlasitosti usměrňovat.

Sebereflexe

Hry přinesly mnou očekávanou radost a důvěru dětí ve zvíře. Ocenila jsem, že děti navazují s fenkami hlubší vztah. Stanovila jsem si za úkol vymyslet, jak pokračovat v činnosti bez psa, pokud je unaven.

1.3 Evaluace cílů a kompetencí

Na základě pozorování, reflexe dětí a kritiky učitelky se pokusím zhodnotit naplnění cílů směřujících ke kompetencím vycházejících z RVP PV.

Výchovně vzdělávací cíle:

1. Děti se psem rozvíjí společné vztahy.
2. Společně prožívají příjemnou a zábavnou atmosféru a poznávají emocionální uspokojení.

Děti a fenky bez problémů navázaly společný vztah. Z radostné atmosféry ve třídě se dá říci, že i druhý cíl se podařil.

Směřovali jsme k těmto **klíčovým kompetencím**:

„kompetence k učení: Dítě si dovede aktivně všimnout dění kolem sebe.

kompetence sociální: *Dítě projevuje citlivost a ohleduplnost a napodobuje prosociální chování“ (RVP PV, 2021, s. 11, 12).*

Na základě pozorování a hodnocení paní učitelky jsem došla k závěru, že děti aktivně reagovaly na nové podněty, chovaly se citlivě a ohleduplně k živému zvířeti a snažily se napodobit laskavé chování dospělého.

2. Fyzické aktivity

Fyzické aktivity mají mnoho předností, např. podporují celkový rozvoj, zdraví a zlepšují náladu. Pravidelná fyzická námaha pomáhá vyčerpat přebytečnou energii, což vede ke klidnějšímu chování. Společné hry podporují vzájemnou spolupráci a komunikaci.

2.1 Výchovně vzdělávací cíle

Děti rozvíjí pohybové schopnosti a dovednosti - koordinace pohybu. Společně s fenkami spolupracují a posilují vzájemné vztahy.

2.2 Příklady fyzických aktivit se psem

- Pohybové hry – skákání přes překážky
- Prolézání obručí
- Venkovní hry – procházky
- Rychlostní běh k cíli
- Překážková dráha pro psa
- Házení míčkem
- Hra na schovávanou
- Fotbal – pes jako spoluhráč

2.3 Popis konkrétní realizované fyzické hry, Překážková dráha pro psa

Děti z různého náčiní postavily překážkovou dráhu. Překážky byly zaměřené na skoky, prolézání, probíhání a lezení. Děti nejprve pohyb předvedly a fenka je měla napodobit.

Průběh hry

Fence se však cvičit nechtělo. Ke canisterapii nepatří násilí nebo příkazy, a tak jsme pamlsky a pochvalami fenku motivovali k činnosti. Cvičení probíhalo tak, že jedno dítě bylo „trenérem“ a ostatní přihlíželi. Dítě – trenér zjistilo, že pokud předvede překonání všech překážek najednou, tak fenka cvičit nezačne. Zkusili jsme jinou variantu. Dítě zvládlo jednu překážku a hned zavolalo na zvíře. Na to už fenka reagovala.

2.4 Zhodnocení fyzických aktivit

Pes děti přirozeně motivoval k pohybu. Tím, že děti zaujaly role trenérů a cvičitelů, tím se samy motivovaly k aktivitě. Ve fence měly kamarádku, která je napodobovala, běhala s nimi a vůbec jí nevadilo, že někdy prohrála. Byla nekomplikovaným partnerem. Občas jsme museli reagovat na to, že se jí cvičit nechtělo. Museli jsme vymyslet jiný postup, než jsme si na začátku připravili – viz výše.

Zjistila jsem, že pokud děti cvičí samy bez zvířete, jsou hlučnější. Paní učitelka mě informovala o tom, že děti, které neměly pohyb rády, jej nyní přijímají lépe. Mají radost, že na ně fenka reaguje, že ji mohou vést na procházku apod. Pohyb už nevnímaly tak negativně, protože na prvním místě jejich zájmu byl pes.

Bezpečnost: Při těchto hrách bylo třeba dbát zvýšené pozornosti, aby nedošlo k úrazu nebo nevhodné reakci ze strany dětí či psa.

Individuální přístup

Chlapec si zvykl (po dvou měsících), že fenka chodí do třídy pravidelně. Snesl její přítomnost, neděsila ho, ale nikdy ji sám nekontaktoval. Když se k němu zvíře přiblížilo, otáčel se od něj. Hry dětí s fenkou pozoroval.

Reflexe dětí

Děti bavila společná hra a opět se potvrdilo, to co v předchozích aktivitách, že je baví, když je někdo poslouchá.

Otázky:

1. Která hra se ti líbila nejvíc?

2. Která nejméně?
3. Co šlo lépe tobě co fence?

Odpovědi:

- a. Na první otázku odpovídalo téměř každé dítě jinak. Nejvíce se líbil rychlostní běh, házení míčku.
- b. Nejméně se líbil fotbal se psem – „Elí hrát neumí, pořád nám bere míč.“

Děti měly pravdu. Fenka Elí „fotbal hrát“ neuměla. To, že děti koply do míče, brala jako výzvu – chytni a přines. Děti se na ni zlobily - že s ní není hra.

- c. Zde děti opět odpovídaly odlišně:

- Co šlo lépe tobě?

Prolézání překážek, fotbal.

- Co šlo lépe fence?

Běh a skákání.

Reflexe učitelky

Paní učitelka kladně hodnotila, že díky Elí se začaly hýbat i ty děti, které tuhle potřebu předtím příliš neměly. Motivací pro ně byla fenka samotná.

Sebereflexe

Při těchto činnostech jsem měla trochu strach, aby nedošlo k úrazu. Při pohybových aktivitách je snadné se zranit i bez psa. Proto jsem velmi pozorně sledovala každou situaci a fenku si hlídala. Měla jsem velkou radost z toho, že fenka motivovala děti k pohybu.

Ve hře „Fotbal s fenkou“, nastala situace, kdy ji jeden chlapec odstrkoval ze hry.

Nezlobil se na ni, ani nekřičel, jen nechtěl, aby jim brala míč. Chápala jsem jeho chování, nikdy tuto situaci nezažil, proto reagoval podle svého. Vysvětlila jsem mu, jak se k psovi správně chovat, když nechci, aby něco dělal.

Vysvětlení:

„Elí je cvičená, proto jí stačí dát příkaz „nesmíš“ nebo ukázat na místo a říct „zůstaň“. Strkat do ní nebudeme, neví, co to znamená a mohla by si to špatně vysvětlit.“ Chlapec vysvětlení přijal.

2.5 Evaluace cílů a kompetencí

V hodnocení mi opět pomohla reflexe dětí, hodnocení kolegyně a vlastní pozorování.

Výchovně vzdělávací cíle

1. Děti rozvíjí pohybové schopnosti a dovednosti - koordinace pohybu.
2. Společně s fenkami spolupracují a posilují tak vzájemné vztahy.

Fenka a hry (s ní) nutně vedly ke společnému pohybu. Děti rozvíjely rychlost (běh), obratnost, hody míčkem. Učily se dávat povely: „přines, pusť, čekej“ a zvíře je poslouchalo. Tato spolupráce děti těšila. Děti se musely učit přijímat prohru. Při běhu k cíli, nikdy nezvítězily.

„Klíčové kompetence:

kompetence k učení: Děti uplatňují dovednosti v praktických situacích.

kompetence k řešení problémů: Děti řeší problémy na základě zkušeností a vymýšlí nová řešení.

kompetence komunikativní: Děti rozšiřují svou slovní zásobu.

kompetence činnostní a občanské: Děti se chovají odpovědně s ohledem na zdraví a bezpečí svoje i okolí“ (RVP PV, 2021, s. 11,12,13).

Povely i chování ke zvířeti, které se děti naučily, využily prakticky. Naučily se nová slova a další odposlouchávaly od kamarádů. Vedli jsme děti k ohleduplnosti a bezpečnému chování, ale bylo potřeba stále je připomínat.

3. Vzdělávací aktivity

Vzdělávací hry jsou důležité nejen pro rozvoj dovedností a vědomostí, ale také pro budování silného vztahu. Společné vzdělávání posiluje vzájemné porozumění dětí a psů. Vzdělávací aktivity učí děti odpovědnosti, péči o jiné bytosti a komunikaci s ostatními.

3.1 Výchovně vzdělávací cíle

Děti zdokonalují dovednosti v oblasti jemné motoriky. Rozvíjejí dovednosti umožňující vyjádřit prožitky. Seznamují se s elementárními poznatky o psovi domácím a tím posilují vzájemný vztah. Učí se vyjadřovat v delších větách.

3.2 Příklady vzdělávacích aktivit se psem

- Hledání předmětů v místnosti
- Hmatem poznáváme části těla psa
- Čteme psovi
- Poznáváme psí dovednosti
- Máme dva psy – hledej rozdíly a podobnosti
- Najdi a pojmenuj – části těla – obrázek a živé zvíře
- Zapamatuj si – hygienické psí předměty
- Výcvik poslušnosti
- Hledej zloděje – rozvoj logického myšlení
- Vyprávíme psovi

3.3 Popis konkrétní realizované vzdělávací hry, Hmatem poznáváme psa

V této hře poznáváme hmatem jednotlivé části těla psa. Učíme se části pojmenovat a říct její konkrétní charakter. Děti sedí kolem fenky, jedno po druhém se jí dotýká a popisují, co cítí. Zda je povrch hrubý, studený, teplý apod.

Průběh hry

Dítě si k poznávání vybere tu část těla, kterou ještě nikdo nepopisoval. Má za úkol o ní říct co nejvíce poznatků. Děti se snažily vystihnout hlavní rys části těla.

3.4 Zhodnocení vzdělávacích aktivit

Děti si pozorně a jemně prohmataly vybranou část psího těla. Nebylo těžké popsat teplotu packy, břicha apod., také že je chlupatý a měkký. Neuměly přesně vyjádřit - drsný (polštářek packy) a jemný, děti říkaly – tvrdý, „takový plyšový“. Poznávaly nová slova, učily se ohleduplnosti a trpělivosti.

Děti činnost bavila. A tak když fenka odešla, zkoumali jsme svoje části těla. Fenka je pro děti motivující. Pokud je přítomná, hru hrají ochotněji a klidněji.

Tyto aktivity rozšiřují znalosti o psech - o částech těla, vlastnostech, potřebách. Stavěly dítě do role vypravěče. Dítě si mohlo zkusit být majitelem/trenérem. Předškoláci poznali nová slova – kartáč, vodítko, obojek, drsný, jemný apod. Děti byly zvědavé, soustředěné, aktivně se zapojovaly.

Individuální přístup

Chlapec se účastnil všech činností. Se zájmem poznával psí hygienické předměty, vyslechl si vlastnosti psa a části jeho těla. Uměl s námi zopakovat pravidla chování k psovi. Ostatní činnosti pozoroval, psa nekontaktoval. Odvracel se od něj.

Reflexe dětí

Po skončení každé aktivity jsem se dětí ptala, zda se jim hry líbily a proč.

Zde jsou příklady některých odpovědí:

1. „Mohla jsem Elí napálit (při schovávání předmětů).“
2. „Protože byla šikovná, všechno uměla (výcvik poslušnosti).“
3. „Poslouchala mě (výcvik poslušnosti).“
4. „Vypravovala jsem jí svoji pohádku a mohla jsem jí u toho hladit, to se mi líbilo.“
5. „Líbil se mi její kožich. Byl teploučký.“

Reflexe učitelky

Paní učitelce se líbil zájem dětí o činnosti a jejich zvědavost. Překvapilo ji, že si nepamatují některá nová slova, např. „vodítko“ jsme je učily asi týden (vedeme psa). Kladně hodnotila klid při činnostech. Podle ní byl rozdíl, když podobně klidové aktivity dělali bez psa.

Sebereflexe

Byla jsem překvapená, že se chlapec, který se bojí psů, stále odvrací. Konzultovala jsem tento postřeh se zkušenou učitelkou a canisterapeutkou, s paní zástupkyní. Její zkušenosti s dětmi, které se psa bojí, byly stejné. Po dlouhodobém (1 rok) setkávání se postoj dítěte k psovi nezměnil, dítě zůstalo odmítavé nebo netečné.

Líbila se mi pohodová atmosféra při hrách, zvědavost a akčnost dětí. Děti si přály, aby je Elí navštívila společně s Betynkou (druhá fenka). A tak jsem zařadila hru – „Poznáváme rozdíly“. Děti měly ze dvou zvířat ve třídě velkou radost.

3.5 Evaluace cílů a kompetencí

Výchovně vzdělávací cíle:

1. Děti zdokonalují dovednosti v oblasti jemné motoriky.
2. Rozvíjejí dovednosti umožňující vyjádřit prožitky. Učí se vyjadřovat v delších větách.
3. Seznamují se s elementárními poznatky o psovi domácím a tím posilují vzájemný vztah.

Děti se učily jemným dotykům, (tak aby se to fence líbilo). Učily se připínat obojek, vodítko, ne pro všechny byla tato činnost snadná. Děti uměly říct, proč se jim činnost líbila a vyjádřily svoje pocity. Je zapotřebí procvičit kázeň v komunikaci a pravidla rozhovoru. Děti byly netrpělivé a často si skákaly do řeči nebo mluvily najednou. Poznatky je potřeba upevňovat.

„Klíčové kompetence:

kompetence k učení: *Dítě soustředěně pozoruje a naslouchá.*

Kompetence komunikativní: *Dítě dokáže vyjadřovat svoje prožitky a pocity.*

Činnostní a občanské kompetence: Dítě chápe potřebu dodržovat pravidla“ (RVP PV, 2021, s. 11,12,13).

Samotné fenky jsou velkým motivem k naslouchání i k činnostem samotným. Skupina dětí je klidná a soustředěná. Jakmile však mají děti vyjádřit zážitky či pocity, jsou neukázněné a mluví naráz. Domluvily jsme se na pravidlech při povídání a na jejich dodržování.

4. Sociální aktivity

Sociální hry rozvíjejí sociální dovednosti – soucit, empatii, porozumění neverbálním signálům. Děti se učí rozpoznávat chování psa a respektovat jeho osobní prostor.

4.1 Výchovně vzdělávací cíle

Děti posilují přirozené poznávací city (zvědavost, radost z objevování apod.) Rozvíjejí kooperativní dovednosti, sebeovládání a schopnost city plně prožívat – uvolnění, emocionální propojení.

4.2 Příklady sociálních aktivit se psem

- Hra na schovávanou
- Péče o psa
- Hra na poslušnost
- Popis psího chování
- Hra na terapeutické objetí
- Zapojení psa do hrané pohádky

4.3 Popis konkrétní realizované sociální hry, Popis psího chování

Na obrázcích byli vyfoceni psi v různých postojích. Popsala jsem postavení celého těla, hlavy, uší a pozici psa jsem pojmenovala. Následně jsme si chování psů vyzkoušeli sami na sobě. Fenka byla tentokrát divákem.

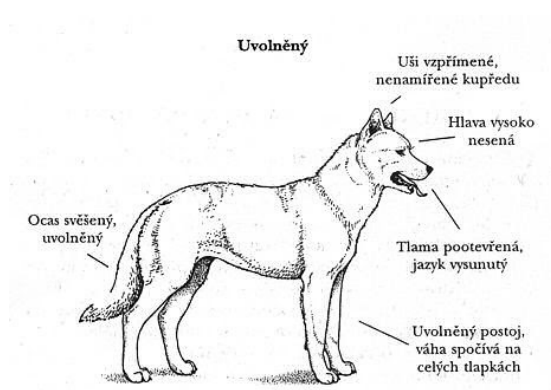
Průběh hry

Děti se učily poznat psí chování. Využila jsem následujících obrázků.

Příklady:

útočná hrozba - ocas vztyčený, zježená srst, zuby vyceněné

Tento soubor signálů sděluje, že pes je uvolněný, spokojený, není soustředěný ani znepokojený ději v bezprostředním okolí.

pes je uvolněný - ocas svěšený, uši vzpřímené (ne dopředu), tlama pootvřená, jazyk vysunutý, váha těla je na celých tlapkách

podřazenost - pes je na zádech, ukazuje svoje slabiny

hravost - pokrčené přední tlapky, zadek vzhůru a vrtí ocasem

4.4 Zhodnocení sociálních her

Tato hra byla sociální, vzdělávací a zábavná. Propojily se v ní mnohé dovednosti.

Činnost jsme začali tak, že se děti seznámily s jednotlivými pozicemi psů. Po té jsme si postoje vyzkoušeli - postoj těla a hlavy. Zkoušeli jsme vycenit zuby a popsali si postavení uší a ocasu. Pak jsme vybrali jedno dítě, které předvedlo jednu pozici psa. Kdo uhodl, mohl předvést další. Byla to velmi veselá hra a děti se při ní naučily nové vědomosti. Fenka byla při hře s námi a odpočívala.

Ostatní sociální aktivity byly velmi hravé a veselé. Dětem se velmi líbilo, když mohly fenku objímat (terapeutické objetí). Také jim přišlo velmi legrační hrát se psem divadlo. Fenka měla roli „psa“ v pohádce O veliké řepě. Děti se radovaly z nezvyklé situace - tahaly řepu a měly mezi sebou živé zvíře.

Velmi oblíbenou činností byla „Péče o psa“. Prohlížení drápků, venčení (vést ji na vodítku), česání, nalévání vody, krmení a mazlení. Musela jsem děti upozornit, že se po psovi neválíme. Je to živé zvíře, máme k němu respekt a úctu.

Měla jsem pocit, že tyto hry byly plné kontaktů, radosti, porozumění a nových příjemných situací.

Individuální přístup

Tyto hry byly plné kontaktů a dotyků se psem, chlapec se aktivně nezúčastnil ani jedné hry. Pozoroval a poslouchal. S paní učitelkou jsme ho k činnostem nenutily. Občas jsme se

zeptaly, zda si chce s námi hrát. Pozitivní bylo, že ačkoliv se činností účastnit nemusel, přesto s námi seděl v komunitním kruhu a poslouchal.

Reflexe dětí

Popíši pocity dětí, když objímaly psa ve hře „Na terapeutické objetí.“

Pocity dětí:

1. „Mám tě ráda.“
2. „Ty jsi krásný pes.“
3. „Ty jsi huňáč.“
4. „Ten je tak teploučký.“
5. „Máš mě rád, vid’?“
6. „Paní učitelko, ten má uši!“
7. „To náš Ferdík (králík mazlíček) je taky kamarád.“

Reflexe učitelky

Paní učitelka se velmi ráda zapojila do hrané pohádky a ztvárnila řepu. Společně s námi si zahrála „Terapeutické objetí“. Vyjádřila se – „je to paráda!“ Pochválila Elinku, že je moc hodná.

Sebereflexe

Hodnocení dětí je plné radosti, lásky a kamarádství. Děti říkaly bezprostřední pocity po té, kdy objaly psa. Vypadaly spokojeně a klidně. Měla jsem radost z dětské pohody a souznění.

4.5 Evaluace cílů a kompetencí

Výchovně vzdělávací cíle:

1. Děti posilují přirozené poznávací city (zvědavost, radost z objevování apod.)
2. Rozvíjejí kooperativní dovednosti, sebeovládání a schopnost city plně prožívat – uvolnění, emocionální propojení.

Fenka byla tentokrát v roli pozorujícího, přesto děti motivovala. Zajímaly se o její chování, potřeby a péči. Aktivně se zúčastnily všech činností. Klid a trpělivost fenky přispívaly k snadné spolupráci, vždycky pokojně vyčkala, co se od ní bude očekávat.

Z reflexe je patrné, že děti jsou ke zvířeti citlivé a vnímavé. Objetí psa v nich vyvolalo kladné emoce a uvolnění.

„Klíčové kompetence:

***kompetence k řešení problému:** Děti spontánně vymýšlí nová řešení problémů, mají originální nápady a využívají dosavadních zkušeností.*

***kompetence sociální:** Děti se spolupodílí na společných rozhodnutích. Projevují dětským způsobem citlivost a ohleduplnost“ (RVP PV, 2021, s. 11,12).*

Děti nemají problém vymýšlet varianty řešení. Někdy trochu nesmyslné, ale jsou vtipné a přispívající k dobré náladě. Na konečném řešení se děti domluví. Předškoláci mají už dost zkušeností s živým zvířetem a dovedou jich samostatně využívat v různých situacích.

5. Umělecké aktivity

Umělecké aktivity mohou zábavným způsobem rozvíjet kreativitu, smysly a dovednosti dětí. Celkově mohou poskytnout mnoho příležitostí k učení a posílit vzájemné vztahy.

5.1 Výchovně vzdělávací cíle

Děti vyjádří myšlenky, pocity nebo fantazii prostřednictvím kresby, zpěvu či přednesu.

Děti poznávají samy sebe, rozvíjí pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).

5.2 Příklady uměleckých aktivit se psem

- Malování psa
- Modelování psí tlapky
- Zpívání pro psa
- Hraní pro psa
- Hudební relaxace

- Tanec se psem

5.3 Popis konkrétní realizované umělecké hry, Malování psa

Děti měly za úkol namalovat psa, jakého chtějí. Buď svého psa, Elinku, Betyнку nebo Dantese s Forestem (flat coated retrívr), školkoví psi. Některé děti si vybraly přítomnou Elí a chodily se dívat, jaké má oči, čenich apod.

Průběh hry

Děti, které si vybraly nepřítomnou Betyнку a Dantese, měly ztížené podmínky. Musely malovat z paměti. V průběhu malování jsme si připomněli, jak nepřítomní psi vypadají – barva srsti, očí, velikost, apod.

5.4 Zhodnocení zábavných aktivit

Při těchto aktivitách bylo nutné zajistit bezpečnost a pohodlí obou stran. Děti jsem vedla k citlivému zacházení s fenkou. Pokud děti modelovaly psí tlapu, nejprve si packu jemně prohlédly, popsaly ji a až po té ji modelovaly. Nepřipustila jsem, aby pokládaly modelínu zvířeti na tlapku. Pokud jsme hráli a zpívali, dodržovali jsme přiměřenou hlasitost. Při tanci s fenkou jsem hlídala šetrné zacházení.

Samotná Elí byla podnětem ke všem aktivitám a velkou motivací. Všechny děti se velmi ochotně do činností zapojovaly. Výtvary ukazovaly nám a chlubily se jimi i fence.

Individuální přístup

Podle očekávání se chlapec účastnil aktivit, které nevyžadovaly přímý kontakt. Položila jsem mu otázky:

1. Co se ti z těchto činností líbilo?
2. Z čeho máš obavy?
3. Líbila se ti relaxace se psem (pes byl cca dva metry od něj)?

Odpovědi:

1. „Malování a modelování.“
2. „Z ničeho.“ „Pohládl bys Elinku?“ „Ne, nechci.“

3. „Líbila, ležel jsem vedle Pavlíka a byla hezká písnička.“

Reflexe dětí

Děti říkaly, že se jim líbilo malovat Elinku a Betyнку. Potěšilo je, že s fenkou mohou i tancovat (pomocí hračky na provázku – ta pomáhala fence k pohybu). Některé dívky pochválily relaxaci, (odpočívaly blízko fenky).

Reflexe učitelky

Paní učitelka řekla, že jsou děti při všech činnostech se psem klidnější, tišší a více se soustředí.

Sebereflexe

Nemohla jsem porovnat činnosti (se psem a bez něj) jako paní učitelka, protože učím v jiné třídě a s těmito dětmi bývám výjimečně. Mohu zhodnotit pouze pohybové činnosti, které jsem s dětmi občas vedla a zde souhlasím s názorem kolegyně.

5.5 Evaluace cílů a kompetencí

Výchovně vzdělávací cíle

1. Děti vyjádří myšlenky, pocity nebo fantazii prostřednictvím kresby, zpěvu či přednesu.
2. Děti poznávají samy sebe, rozvíjí pozitivní city ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).

V těchto aktivitách vystupovaly děti jako baviči. Záměrem bylo posílit jejich sebedůvěru a sebevědomí. Zda se cíl zdařil - posuzuji z radostného vystupování (beze studu) s fenkou při tanci, zpěvu. Ze samostatného rozhodnutí sám/a vystoupit před diváky.

Děti bavilo a těšilo, že mohou pro fenku něco udělat. Při kreativních činnostech byly klidné a zaujaté tvořením.

„Klíčové kompetence:

kompetence k řešení problémů: *Dítě spontánně vymýšlí nová řešení a zapojuje fantazii.*

komunikativní kompetence: *Dítě komunikuje (tancuje, zpívá) bez zábran a ostychu.*

kompetence sociální: *Dítě samostatně rozhoduje o svých činnostech*“ (RVP PV, 2021, s. 11,12).

Děti byly samostatné, uvolněné a do činností se nenutily. Přišlo jim zábavné tvořit a tancovat se psem. Učily se ohleduplnosti – pes je živé zvíře, ne hračka.

Příloha 2 – Rozhovory s pedagožkami

Celé znění rozhovoru s paní zástupkyní

1. Co Vás přivedlo k rozhodnutí, že se budete ve své mateřské škole věnovat canisterapii?

- „Ve volném čase se věnuji canisterapii a kynologii. Napadlo mě propojit svůj koníček se svým zaměstnáním. Sama si uvědomuji, jak mě jen přítomnost mých psů uklidňuje a naplňuje. Chtěla totéž dopřát našim dětem.“

2. Jaká byla Vaše původní představa vykonávání canisterapie v MŠ?

- „Moje původní představa se shoduje s nynějším prováděním canisterapie. Každé ráno projdu se svými dvěma psy mateřskou školu. Chodíme za dětmi na zahradu nebo také na procházky. Působíme jako návštěva.“

3. Plánujete i jiné canisterapeutické aktivity, než krátké návštěvy ve třídách a na zahradě?

- „Ale my je míváme. Jednou za čtvrt roku udělám projekt na určité téma, kterého se moji psi aktivně účastní. Například jsme měli projekt „jarní louka“. Děti pod různě barevné kytičky, které vyrobily, schovaly psí pamlsky. Psi je museli hledat.“

4. Při plánování canisterapeutických projektů vycházíte ze školního vzdělávacího programu?

- „Ano, přesně tak. Stanovím si cíl a směřuji ke kompetencím. Do ŠVP jsme doplnili k doporučeným činnostem i ty canisterapeutické. Ve školním programu máme kromě různých projektů, angličtiny a dalších uvedené i moje canisterapeutické chvílky ve třídách.“

5. Vidíte nějaký přínos ve společných aktivitách dětí a psů, například zlepšení dovedností dětí?

- „Najdou se jedno - dvě děti ve třídě, které se psů bojí, ale většina z nich je nadšená. Vidí v něm živého kamaráda. Co neřeknou dospělému, sdělí psovi.“

Naučily se (děti) chovat k živému zvířeti, jsou ohleduplnější, při projektech - v učení jsou soustředěnější než jindy. Některé děti mají v psovi „partáka“ – objímají ho a zpívají mu, vyprávějí příběhy – skutečné i fiktivní a pes trpělivě poslouchá. Tam, kde nemají leckdy dospělí čas nebo trpělivost, zastoupí je pes. Tolik k těm dovednostem.“

6. Uvažovala jste někdy o zařazení intenzivnějších canisterapeutických aktivit v jedné třídě?

- „Neuvažovala. Jednak jako zástupkyně mateřské školy na to nemám čas a jednak by moji psi byli vyčerpaní. Neměli by sílu působit jinde.“

7. Jak dlouho pracujete v oboru canisterapie?

- „V oboru pracuji 5 let, chodíme hlavně do domovů důchodců a do nemocnic. V mateřské škole takto působím se psy Dantesem a Forestem 3 roky.“

8. Jak děti z počátku reagovaly na přítomnost psů ve třídě?

- „Co si pamatuji, většina dětí byla nadšena, našly se tak nejvíce dvě děti v každé třídě, které měly obavy.“

9. Jak se tyto obavy projevovaly? Změnily se postupem času?

- „Některé děti utíkaly. Jiné křičely, když se pes přiblížil nebo se odvracely. Ano, reakce se trochu časem zmírnily. Děti přestaly křičet a utíkat, ale žádné nadšení či vroucí chování se nekonalo. V podstatě to byly pasivní reakce, které trvaly u většiny dětí po celou dobu docházky do MŠ.“

10. Jaké dovednosti můžeme v souvislosti s canisterapií rozvíjet u předškolního dítěte?

- „To se takhle nedá říct. Určitě nebudu rozvíjet jen jednu dovednost, ale komplexně celé dítě. Jak už jsem řekla, děti se v přítomnosti psů naučily ohleduplnosti, jsou tišší a lépe se soustředí. Projevují psovi lásku a sympatii. Vypráví mu, zpívají. Myslím, že se dají rozvíjet mnohé další vědomosti a schopnosti.“

11. Měla jste z počátku nějaké obavy z reakce dětí?

- „Z reakce dětí jsem strach neměla, ale z rodičů ano.“

12. Jaký byl postoj rodičů na přítomnost psa ve třídě?

- „Jsme soukromá školka, nabízíme dětem rozmanité aktivity a jednou z nich jsou právě psi v mateřské škole. S touto informací se rodiče seznámí při první návštěvě mateřské školy. Někteří mají obavy o svoje dítě, jiní naopak jsou touto aktivitou nadšeni. Je na nich, zda se pro naši školku rozhodnou. Roli hraje i zdravotní stránka dítěte, např. alergie na srst. Z padesáti dětí nemáme jediné alergické dítě. Takže pokud shrnu, co jsem říkala, rodiče jsou se zvířetem srozuměni hned na počátku a později už nemívají žádné negativní reakce.“

13. Jak jste docílila toho, že můžete se psy působit v mateřské škole?

- „Nejdůležitější je postoj vedení MŠ. Naše paní ředitelka je novým aktivitám otevřená. To je základ, od vedení se to celé odvíjí. Ředitelka přijímá zaměstnance, kteří jsou s touto informací včas seznámeni. Mohou se rozhodnout, jestli u nás pracovat nebo ne. O rodičích jsem mluvila a samotné děti jsou většinou nadšené.“

14. Jaká bezpečnostní a hygienická opatření jste musela provést?

- „Stanovili jsme si s dětmi pravidla, která dodržujeme. Například - psovi nikdy neubližujeme. Netaháme ho za uši, ocas a podobně, necháme ho odpočinout. Já poznám psí varovné signály, kterými mi naznačují, strach, nepohodlí apod. Psi mají osvědčení, že jsou vhodné pro canisterapii a mohou ji provozovat. Ve školním řádu máme ustanovena bezpečnostní a hygienická pravidla, která platí v případě přítomnosti psa. Rodiče podepisují seznámení a porozumění školnímu řádu. A hygienická opatření? Psi musí být zdraví. Jsou pravidelně očkovaní a odčervení. Po procházce jim utíráme tlapky, nevenčíme je na školní zahradě a nesmí děti obtěžovat u jídla. Děti vědí, že po hře se psy si umyjí ruce.“

15. Doporučila byste canisterapeutické aktivity jako běžnou součást předškolního vzdělávání a proč?

- „Doporučila. Jednak jsem milovnicí psů, jednak vidím, kolik přinášejí dětem dobrého a jak jsou děti s nimi rády.“

Celé znění rozhovoru s paní učitelkou ze třídy Soviček

1. Jak děti z počátku reagovaly na přítomnost psů ve třídě?

- „Už je to dávno – dva/tři roky, snad si vzpomenu. Vesměs byly děti nadšené, jen asi dvě děti se bály.“

2. Jak se tyto obavy projevovaly? Změnily se časem?

- „Děti se psů straniily, bály se ho. Když přišel na návštěvu, nevšímalý si ho. Časem se to změnilo u holčičky u chlapce ne, ten ho ignoroval stále. Dívka si občas psa pohladila a pozorovala ho. Tato proměna proběhla až za nějaký čas, přibližně tak za 3-4 měsíce. Víc už se k psovi neměla.“

3. Pozorovala jste nějaký přínos v rozvoji dovedností, znalostí dětí? Jiný přínos?

- „Pes je pro děti oživením a něčím novým. Je přirozené, že se od něj něčemu naučí. A čemu konkrétně? Tak třeba pravidlům, jak se ke psům správně chovat, jak se o něj starat. Učí se být ohleduplné, že pes není plyšák. Ale také to, že pes může být zdrojem úrazu – třeba škrábne apod. Také se děti dozvídají něco o psím životě a rozšiřují si slovní zásobu.“

4. Měla jste obavy z reakce dětí na psa?

- „Neměla. Měla jsem strach z reakce rodičů. Avšak s žádným negativním postojem jsem se dosud nesečkala.“

5. Jaká bezpečnostní opatření ohledně psa ve třídě jste musela provést?

- „Kromě těch pravidel chování, která se děti naučily, jsme si ukázali psí zuby a drápy a vysvětlili si, že pes nemá ruce, aby nás v případě nepohodlí odstrčil. Proto může kousnout nebo škrábnout, a to bolí. Budeme tomu předcházet tím, že mu nebudeme dělat nic ošklivého – tahat ho za chlupy, ocas apod.“

6. Jaká hygienická opatření jste musela provést?

- „Snad kromě toho, že si děti myjí po hře se psy ruce a pes jim nesmí asistovat při jídle, tak žádná zvláštní další opatření jsem provést nemusela. Co se týče psů, tak vše kolem nich má na starosti jejich majitelka (paní zástupkyně).“

7. Jaký byl postoj rodičů na přítomnost psa ve třídě?

- „Bála jsem se toho, myslela jsem si, že budou rodiče protestovat. Budou se bát, aby se něco nestalo, ale nikdo nic negativního neřekl. Jsme soukromá školka, rodiče jsou se psem srozuměni hned na začátku. Pokud se jim pes v MŠ nelíbí, mohou si vybrat jinou školku.“

8. Stalo se někdy, že by pes nebo naopak dítě psovi ublížilo?

- „Naštěstí ne. Psi jsou vycvičení, poslouchají na slovo a jsou neskutečně trpěliví. Děti, když byly malé nebo nově příchozí, jsem musela učit, aby jim nesahaly do očí, neválely se po něm. Dneska už se chovají dobře, jen někdy křičí, třeba když psa vítají.“

9. Jak konkrétně vypadají ranní návštěvy psů ve vaší třídě?

- „Paní zástupkyně se psy přijde, ti se projdou po třídě. Pak záleží na dětech. Buď jsou příliš něčím zaměstnané a psa si nevšímají, nebo nemají žádnou činnost, tak se věnují zvířeti.“

10. Je nějaké dítě ve třídě, které psa kontaktuje vždy, ať je zaneprázdněné nebo není?

- „Takový milovník psů je jeden chlapec a jedna dívka. Není to stoprocentní, někdy si ho nevšimnou, ale většinou ano. Ti dva mají sklony se po psovi válet. Nemají žádné zábrany. Takže jim připomínám, že pes není polštář.“

11. Napadají Vás nějaká negativa v souvislosti s canisterapií v předškolním vzdělávání?

- „Nenapadají mě žádná. Jen maličkost - musíme psy vždy hlídat, aby nechodili k dětem k jídlu. Jsou to neskuteční jedlíci.“

Jinak jsem majitelka psa a psy miluji, takže já v této činnosti vidím jen samá pozitiva.“

12. Jsou okamžiky, kdy Vás návštěva psa ruší? (Třeba máte rozpracovanou nějakou činnost apod.)

„To ne. Jednak s tím počítám a jednak paní zástupkyně vidí, že třeba nemáme prostor a čas, a tak se psy odejde. Navíc děti si ráno hrají nebo dělám nějakou individuální činnost. Prostě se tam ty návštěvy vejdu.“

13. Umíte si představit, že by se canisterapie stala stálou součástí školního vzdělávacího programu?

- „My ji jako součást programu máme, myslím ty projekty. Nevím přesně, jak to paní zástupkyně plánuje, ale určitě vychází ze školního programu. Takže představit si to umím, protože my už to realizujeme.“

14. Psa ve třídě už znáte po dobu dvou/tří let. Změnily se vztahy mezi dětmi a psy za tu dobu?

- „Určitě se změnilo a k lepšímu. Začátky byly uplakané, časem se děti zklidnily. Pak zkoušely psa pohladit, nějaké ty neplechty – tahání za uši a tak. Dneska už mu většina dětí věří. Je pravda, že ty proměny chování nějaký čas trvají, klidně i rok. Ti, co si psa neoblíbili, tak k ničemu nenutíme.“

15. Doporučila byste canisterapeutické aktivity jako běžnou součást předškolního vzdělávání a proč?

- „Ano, doporučila, ale já jsem zaujatá, protože mám psy moc ráda. Do každé mateřské školy bych ho doporučila. V dnešní době, kdy jsou děti zalezlé u počítače, málo se hýbou a rodiče na ně nemají čas, je pes báječný kamarád. Vyslechne, musí se vyvenčit, tedy donutí nás k pohybu a opětuje lásku. Tady ve školce hned postřehnu jinou atmosféru, když přijdou psi. Děti se zklidní, pracují ochotněji, než jindy. Pes je velmi motivující. Nejenom tematicky, ale jenom už tím, že je, svou přítomností.“

Celé znění rozhovoru s paní učitelkou ze třídy Včelek

1. Co říkáte na ranní návštěvy psů ve třídě?

- „V období adaptace jsme požádali paní zástupkyni, aby k nám s pejsky nechodila. Je to z toho důvodu, že ve třídě je náročná adaptace nových dětí. Často pláčou, reagují na každou změnu. Většina z nich nemá se psy žádné zkušenosti, bojí se jich – křičí, pláčou a utíkají.“

2. Kdy mají psi povolený vstup mezi děti?

- „Až si skupina trochu „sedne“. Letos si děti zvykají poměrně rychle, takže začátkem října už k nám mohli.“

3. Můžete popsat reakce dětí na psa?

- „Jak kdo. Většina dětí se bojí. Jsou to přeci jenom velcí, černí psi, kteří jsou pomalu stejně velcí jako dvouleté děti. Asi dvě děti ze třídy se nebojí, ale ti mají psa doma nebo u babičky.“

4. Jak se obavy dětí projevují?

- „Utíkají, křičí, schovávají se za mě. Jsou to bouřlivé reakce. Ale protože se návštěvy psů konají denně, během 14 dnů se děti zklidní. Některé se už jen odvrací, některé se nechají očichat, ale tak dvě-tři děti zůstávají bojácné dál.“

5. Jak na chování dětí reagujete?

- „Snažím se je uklidnit, říkám jim, že jsou to školcoví, hodní psi. Seznamuji děti s jejich jmény, aby věděly, že Forest a Dantes jsou naši psi. Jdu jim příkladem, psa hladím, drbu. Ale určitě nikoho nenutím, aby se ho dotýkal, pokud nechce.“

6. Myslíte si, že je to dobrý nápad – pes v mateřské škole?

- „Ano, pokud nepřijde na začátku adaptace dvouletých dětí. Jinak jsem pro.“

7. Co pes dětem ve školce přináší?

- „Pokud budu mluvit za dvouleté děti, tak je to pro mnohé zjevení. Protože pro většinu z nich je to opravdu první setkání „v tváří v tvář“ živému zvířeti. Když překonají obavy, začnou objevovat, co je to chlupaté zvíře zač. Někteří ho jen pozorují, jiní se nechají i olíznout, hodí mu míček. Máme zkušenost, že děti, které si psa neoblíbí, tak setrvávají ve svém postoji po celou dobu. Sice psa tolerují, nekřičí, ale nevyhledávají jeho společnost. Řekla bych, že ho tiše trpí. U nás to bývají tak dvě děti z celé skupiny.“

8. Je pes novým podnětem k učení?

- „Ano, ale takhle malé děti ještě neznají, co si smí a nesmí k psovi dovolit. Takže se učí i bezpečnému chování – nesahej mu do očí, netahej ho za uši, u psa se nekřičí apod. Pro některé děti je pes kamarád, klidně ho obejmou. Dvouleté děti začínají všechno teprve poznávat, jsou na začátku.“

9. Dá se říct, že zachovat bezpečnost u takto malých dětí je náročné?

- „To zase ne. Prostě dítě, které je zrovna u psa, pozoruji. Dávám pozor, aby si vzájemně nic neudělali. Psi jsou sice cvičení, ale přesto je to zvíře a nikdy nevíte, co může udělat. Pokud děti udělají něco špatně, tak jim to vysvětlím, prostě se správné chování nějakou dobu učí. Paní zástupkyně si hlídá psy a já dávám pozor na děti.“

10. Souhlasila byste s intenzivnějšími canisterapeutickými aktivitami, ne jen s návštěvami?

- „Ony jsou. Takové projekty, ale my se jich neúčastníme. Pro dvouleté děti jsou náročné z hlediska pozornosti i jinak. Ale dětem neutečou, jakmile přejdou o třídu výš (budou starší), už na ně chodit budou.“

11. Takže forma psích návštěv je pro vaši věkovou skupinu ideální?

- „Klidně by s námi mohl být jeden pes (dva jsou moc) i delší dobu, třeba hodinu. Když si děti hrají, mohl by být s námi. Ale to zatím ještě neproběhlo. Už byl s námi kousek cesty na procházce.“

-

12. Jaký byl postoj rodičů na přítomnost psa ve třídě?

- „ Jsem přítomna při první návštěvě rodičů, takže vím, že je paní ředitelka s touto skutečností seznamuje. Rodiče se hodně ptají na bezpečnost, na hygienu, na konkrétní činnosti se psy. Také je zajímají naše zkušenosti, jestli se někdy něco nestalo. Mají obavy z toho, že jejich dítě psy nezná a bude se bát apod. My jim odpovídáme podle našich zkušeností. Popisujeme jim reakce ostatních dětí. Některým rodičům se nápad líbí, buď jsou to „pejskaři“, nebo takoví nadšenci do všech aktivit navíc.“

13. Jak konkrétně vypadají ranní návštěvy psů ve vaší třídě?

- „Psi přijdou, některé děti začnou ječet a utíkat a jiné si jich ani nevšimnou. Pokud ke psům přilákám pozornost dětí, pozorují mě, co dělám a ty odváznější si ho pohladí nebo mu podají hračku. Také psi berou dětem hračky a těm se to samozřejmě nelíbí. Zatím jsou to takové rozpačité projevy, ale děti jsou opravdu hodně malé.“

Příloha 3 – Certifikáty canisterapie

Certifikát fenky Bety

Prostě srdcem z. s.
Hlavní 70, 252 42 Jeseníce - Osnice

CERTIFIKÁT
CANISTERAPIE

Terapeut	JITKA MAČENKOVÁ	VÝSLEDEK ZKOUŠEK	
Datum narození	M. 5. 1976	Teoretická	SPLNILA
Zvíře	PES / ZLATÝ RETRIÉR	Psychologická	SPLNILA
Jméno	BETY	Praktická	SPLNILA
Datum narození	18. 6. 2018	Datum	25. 6. 2023
Číslo tetování / šipu	921020000678167	Platnost	PŘEZKOUŠENÍ NLE POTŘEBY

Podpis zkoušející
SPOLEK PESSOS
Canisterapie
Tel.: 777 180 788
261 01 Příbram 1, Narysov 4
IC: 26680459, BÚ: 171656186/0600

Prostě srdcem z. s.
IC: 17400236
+420 775 268 444
info@prostesrdcem.cz
Hlavní 70, 252 42 Jeseníce - Osnice

Předseda spolku
EVA HUSÁKOVÁ

Certifikát fenky Elí

Prostě srdcem z. s.
Hlavní 70, 252 42 Jesenice - Osnlce

CERTIFIKÁT

CANISTERAPIE

VÝSLEDEK ZKOUŠEK

Teoretická	SPLNILA
Psychologická	SPLNILA
Praktická	SPLNILA
Datum	25. 6. 2023
Platnost	PŘEZKOUMÁNÍ NE POTŘEBY

Prostě srdcem z. s.
ICO: 17400236
+420 775 268 444
Info@prostesrdcem.cz
Hlavní 70, 252 42 Jesenice - Osnlce

Předseda spolku
ERIKA HLEŠINOVÁ

Terapeut	JITKA MAČENKOVÁ
Datum narození	14. 5. 1976
Zvíře	PES / ZLATÝ RETRÍVR
Jméno	ELÍ
Datum narození	17. 7. 2020
Číslo tetování / čipu	981020000257518

SPOLEK PESSOS
Canis studio
Tel: 777 360 788
281 01 Příbřem I, Napsový
ICO: 28680459, BÚ: 171656186/0600

Podpis zkoušející
[Signature]

Příloha 4 – Fotky ze třídy Včeliček, dvouleté děti

prosinec 2023

Uvítání Bety ve třídě

Pozorování fenky

První kontakty s fenkou

Pohlazení od paní učitelky a asistentky

Pozorování fenky

Příloha 5 – Fotky ze třídy Soviček, pětileté děti

Období adaptace, ranní hry

Na školní zahradě

Na procházce

Spinkání v MŠ

Canisterapeutické aktivity

- **Zábavné aktivity, Obrázek z granulí**

- Fyzické aktivity, Překážková dráha pro psa

- **Vzdělávací aktivity, Máme dva psy, hledej rozdíly**

- **Sociální hry, Péče o psa – česání, Hraná pohádka**

Pohádka O velké řepě

- Umělecké aktivity, Malování fenky

